

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв
імені Валентини Волошиної

Кафедра початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **«РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Студентки 2 курсу МАП групи

Освітньої програми: Початкова освіта
Мистецтво

Спеціальності: 013 Початкова освіта

Галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Ступеня вищої освіти: магістр

Горбачової Марії Віталіївни

Науковий керівник: **Демченко О.П.**, канд.пед.наук, доцент

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

Вінниця – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	9
1.1. Проблема творчих здібностей у психолого-педагогічній літературі.....	9
1.2. Особливості розвитку творчих здібностей у молодшому шкільному віці.....	15
1.3. Творчо-розвивальний потенціал театралізованої діяльності.....	21
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ВИКОРИСТАННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	28
2.1. Діагностика розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку.....	28
2.2. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами театралізованої діяльності.....	38
2.3. Методичні особливості використання театралізації в освітньому процесі з молодшими школярами.....	45
2.4. Досвід упровадження різних видів театралізації молодших школярів в освітньому процесі початкової школи.....	54
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку системи освіти велика увага приділяється пошуку різних підходів до вирішення проблеми накопичення досвіду творчої діяльності дітей молодшого шкільного віку. Важлива роль у реалізації такого складного процесу належить мистецтву, яке допомагає дітям глибше пізнати себе та свій внутрішній світ, спонукає до самовдосконалення.

Розвиток державності в Україні сприяв появі нових тенденцій в освіті. Стала актуальною проблема виховання у творчих, діяльних, обдарованих та духовно розвинутих громадян. Відродження нашого суспільства, його успішний розвиток на сучасному етапі значною мірою залежить від творчості та активності людей, тих умов, які створюються для розвитку кожної особистості.

Проблеми розвитку творчих здібностей особистості висвітлено в низці загальнодержавних освітніх програм: Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) [25], Національній доктрині розвитку освіти України [53], Концепції національного виховання та Концепції Нової української школи [54]. Зокрема, основним завданням учителя початкової школи є формувати в молодших школярів здатність самостійно мислити, приймати сміливі та нестандартні рішення, творчо ставитись до різних видів діяльності. Тільки реалізуюючи такі вимоги, можна сформувати творчу особистість кожного учня.

У державній національній програмі «Освіта» відзначається, що головною метою загальноосвітніх закладів освіти є розвиток і формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, громадянина України, здатного до свідомого суспільного вибору та збагачення на цій основі інтелектуального, культурного потенціалу народу [53]. У Законі України «Про освіту» визначена основна мета освіти: «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних,

творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, ...» [34]. Концепція «Нова українська школа» проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей [55, с. 11].

Проблеми творчості знайшли своє відображення в роботах В. Андрєєва, Л. Виготського, М. Гончаренка, Я. Пономарьова, В. Рибалка, С. Рубінштейна. Проаналізована нами психолого-педагогічна й методична література, а також теоретичні та практичні положення видатних науковців, зокрема Л. Артемової, О. Березіної, Н. Ветлугіної, Л. Виготського, Н. Водолаги, Н. Сорокіної, Л. Макаренка дала змогу дійти до висновку, що саме театралізація, яка є імпровізованою, виступає як активний, індивідуальний творчий процес і об'єднує різні за характером творчі принципи дітей (продуктивний, виконавчий та оформлювальний). Молодші школярі мають мати в собі певний творчий потенціал, але його прояв залежить від системи заходів, які створюють навколишнє педагогічне середовище.

Активне й продуктивне вивчення феномена творчості пов'язується насамперед з іменами таких відомих психологів, як Д. Богоявленської (дослідження творчої обдарованості, розробка методики так званого «креативного поля»), В. Моляко (дослідження формування та реалізації творчої обдарованості у сфері техніки), Я. Пономарьова (вивчення творчої обдарованості у зв'язку з проблемою внутрішнього плану дій), Б. Теплова (вивчення проблеми загальних здібностей), М. Холодної (розробка проблеми інтелектуальної обдарованості та її зв'язку з творчою обдарованістю), В. Шадрикова (дослідження обдарованості як такої) та інших.

Використання театральної діяльності в освітньому процесі початкової школи сприяє розвитку творчих здібностей учнів, формує у них

ініціативність, вміння самостійно вирішувати проблеми, допомагає розвивати інтелектуальну сферу (формування розумової діяльності: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення; розвиток діалогічного мислення), емоційно-вольову сферу (творча уява, культура почуттів, спостережливість, асоціативна пам'ять); формує морально-ціннісні орієнтації (співпереживання, розвиток співчуття); сприяє фізичному розвитку та самовдосконаленню; підвищує мовленнєвий рівень (навичок словесної виразності, відпрацювання техніки вимови) дітей молодшого шкільного віку.

Актуальність теми нашого дослідження визначається тим, що сучасна освіта знаходиться на порозі глобальних змін. Театральне мистецтво є незвичним видом, яке поєднує в собі музику, танець, спів та інші види мистецтва. На нашу думку, ефективним засобом розвитку творчих здібностей виступатиме театралізована діяльність, як один із видів діяльності на уроках початкової школи, що створює атмосферу розкритості та самостійності. Саме це зумовило вибір нашого дипломного дослідження **«Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами театралізованої діяльності»**.

Об'єкт дослідження – процес розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Предмет дослідження – педагогічні умови використання театралізованої діяльності як засобу розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Мета дослідження – на рівні теорії та практики розкрити педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами театралізованої діяльності.

Мета дослідження зумовила визначення таких **завдань**:

1. З'ясувати проблему творчих здібностей у психолого-педагогічній літературі та особливості їх розвитку в молодшому шкільному віці.
2. Проаналізувати творчо-розвивальний потенціал театралізованої діяльності.

3. Визначити та обґрунтувати критерії, показники, рівні розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку.

4. Виділити та розкрити педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами театралізованої діяльності.

5. Проаналізувати досвід впровадження різних видів театралізації молодших школярів в освітньому процесі початкової школи.

Для досягнення мети та реалізації завдань дослідження, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків нами застосовувались такі **методи:**

– теоретичні: аналіз філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури з проблеми дослідження, порівняльний аналіз;

– емпіричні: обстеження дітей за допомогою спеціальних діагностичних методик (діагностика Джо Пола Гілфорда; якісний аналіз результатів експерименту).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідницько-пошукової діяльності з проблеми дослідження обговорювалися й дістали позитивну оцінку на науково-практичних та науково-методичних конференціях і семінарах різного рівня: *зарубіжних* (XXVI Международная студенческая научно-практическая конференция «От идеи – к инновации», Мозырь, Беларусь, 2020; Международная научно-практическая конференция студентов и молодых ученых, БГПУ им. М. Танка, Минск, Беларусь, 2020; Международная студенческая научно-практическая конференция, Мозырь, 2019); *міжнародних* (III Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти, Вінниця, 2020); *всеукраїнських* (4 науково-практична Інтернет-конференція молодих науковців та студентів, Івано-Франківськ, 2018; III Всеукраїнська науково-практична конференція «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами», Вінниця, ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 2019); *регіональних*: (студентська

звітна науково-практична конференція, Вінниця, ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 2019, 2020).

Результати досліджень висвітлені у 4-х публікаціях:

1. Горбачова М. В. Творчий розвиток дітей в умовах театралізованої діяльності / М. В. Горбачова // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 3 березня 2020 р.) / за ред. О. А. Голук ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – Вип. 9. – С. 53-56.

2. Горбачева М. В. Театральное искусство как средство развития творческих способностей младших школьников / М. В. Горбачева От идеи – к инновации = From idea to innovation : материалы XXVII Междунар. студ. науч.-практ. конф., Мозырь, 25 апр. 2020 г. В 4 ч. Ч. 4 / УО МГПУ им. И. П. Шамякина ; редкол.: Т. В. Палиева (отв. ред.) [и др.]. – Мозырь : МГПУ им. И. П. Шамякина, 2020. – С. 38-40.

3. Горбачова М. В. Використання театралізації в освітньому процесі сучасної початкової школи / М. В. Горбачова // II Міжнародна науково-практична конференція «II Шкловські читання «Проблеми сучасних природничо-математичних наук та методик їх викладання» (28-29 жовтня 2020 р.). – Глухів, 2020. – С. 56-58.

4. Горбачева М. В. Развитие творческих способностей детей средствами театрализованной деятельности / М. В. Горбачева Гармонизация психофизического и социального развития детей дошкольного возраста : материалы междунар. студ. науч.-практ. конф., Минск, 23 апр. 2020 г. / БГПУ им. М. Танка ; редкол.: О. В. Леганькова (отв. ред.) [и др.]. – Минск : БГПУ им. М. Танка, 2020. – С. 82-85.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (79 найменувань) та 9-и додатків. Основний обсяг викладено на 71-ій сторінці. У дипломній роботі міститься 4 таблиці, 12 рисунків. Загальний обсяг роботи – 97 сторінок.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Проблема творчих здібностей у психолого-педагогічній літературі

Проблема дитячої творчості впродовж довгого часу була дискусійною. Одні вчені відстоювали думку про те, що джерела творчості сховані у внутрішніх резервах організму, вони є вродженими, передаються у спадковість і виявляються спонтанно. Відтак, процес розвитку творчих здібностей, на думку окремих зарубіжних учених, є некерованим і педагогам не слід втручатися в цей процес. Такого погляду дотримувались А. Бакушинський, К. Венцель та ін.

Суттєвий внесок у розвиток творчості зробили такі вчені як Дж. Гілфорд і Е. Торенс. Науковець Дж. Гілфорд увів поняття дивергенції і конвергенції, позначив структуру творчості та виділив її компоненти, а

Психологи та педагоги В. Кан-Калик, Н. Кирилова, В. Краєвський, В. Лозова, А. Петровський, В. Шевченко та інші вважають, що визначальна якість творчої особистості виражається в її творчій активності, яка в свою чергу розглядається як інтегративна характеристика особистості. Тобто, з одного боку, відображені нові глибокі утворення у структурі особистості (творчі потреби, мотиви, домагання), а, з іншого, – знаходять своє вираження якісні зміни в діяльності, яка стає більш цілеспрямованою, потужною, продуктивною.

Нами було опрацьовано матеріал педагогічної, науково-методичної, психологічної та філософської літератури для визначення поняття «творчість». Результати представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Дефінітивний аналіз поняття «творчість»

Джерело	Визначення
С. Гончаренко [19].	продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення.
Н. Комісаренко [43, с. 124].	надзвичайно важка праця, це тривалий процес, де моменту творчого натхнення і розв'язанню проблеми передують інколи багаторічна підготовка.
О. Пехота [58].	діяльність людини, яка породжує щось нове, відрізняється неповторністю, оригінальністю та суспільно-історичною унікальністю. Відповідно, щоб створити щось нове і незвичайне треба мати знання, вміння і бажання творити.
Я. Пономарьов [59].	взаємодія, що призводить до розвитку.
В. Савкуєва [63, с. 4]	здатність створювати будь-яку принципово нову можливість.
Е. Торренс, Т. Третяк [71]	здатність породжувати нові, оригінальні ідеї і, таким чином, ефективно вирішувати проблемні ситуації.
В. Моляко, О. Музика [50]	історично еволюційна форма активності людей, що виражається в різних видах діяльності і призводить до розвитку особистості. Через творчість реалізуються історичний розвиток і зв'язок поколінь. Вона безупинно розширює можливості людини, створюючи умови для підкорення нових вершин.
В. Шапар [76].	діяльність людини, спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей, образна діяльність, пройнята елементами нового, вдосконалення, збагачення, розвитку.

З таблиці 1.1 ми бачимо, що творчість передбачає співпадіння мотиву та мети, тобто захопленість самим предметом, самою діяльністю. Не слід забувати, що те, що людина робить з любов'ю, вона постійно вдосконалює, реалізуючи все нові задуми, народжені в процесі самої роботи. В результаті новий продукт її діяльності значно перевищує початковий задум. У цьому випадку можна говорити про те, що мав місце розвиток діяльності з ініціативи самої особистості (фактично саморозвиток особистості), а це і є творчістю.

Велика увага в філософській, педагогічній та психологічній літературі приділяється визначенню поняття «творчої особистості» (Д. Богоявленська, Р. Грановська, Н. Кузьміна, С. Сисоєва та ін.). Більшістю авторів підтримується думка про те, що творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, має прагнення до нового, оригінального. У цьому сенсі для творчої особистості творча діяльність виступає як життєва потреба, а творчий стиль поведінки, як найбільш характерний. Необхідно наголосити на тому, що головний показник творчої особистості виступає в якості наявності у нього творчих здібностей, як індивідуально-психологічних здібностей людини, що відповідають вимогам творчої діяльності та є умовою її успішного виконання [66].

За обсягом принципової новизни результату фахівці розрізняють чотири рівні творчості [12, с. 54].

На нашу думку, творчість – це надзвичайно складна форма людської активності, ознаками якої є зв'язок інтуїтивного й логічного, бажання творити, відчуття натхнення, позитивна цінність результатів.

З поняттям «творчість» тісно пов'язане поняття «здібності». В Українському педагогічному словнику поняття «здібності» розкривається як «стійкі індивідуальні психічні властивості людини, які є необхідною внутрішньою умовою успішного виконання певних видів діяльності (набуття знань, умінь і навичок; використання їх у праці)» [19].

Аналіз різноманітних джерел дозволив виокремити різні варіанти визначення поняття «здібності» й ми дійшли висновку, що не має єдиного, уніфікованого тлумачення (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Дефінітивний аналіз поняття «здібності»

Джерело	Визначення
І. Кремінь [32]	індивідуально-психологічні якості особистості, що є передумовою успішного виконання нею певної діяльності.
Т. Равлюк [61, с. 112]	психічні властивості індивіда, що регулюють його поведінку і служать умовою його життєдіяльності. Здібності разом із тим є і утворенням відповідних структур головного мозку, фіксуючих діяльність шляхом побудування моделі, її умов.
С. Рубінштейн [62]	складна синтетична особливість особистості, що визначає її придатність до діяльності.
Л. Чорна [74, с. 23].	це спроможність людини успішно, продуктивно діяти в тій чи іншій галузі людського життя.

Отже, з в наведених визначеннях показано, що дослідники, характеризують здібності, як індивідуально-психологічні якості особистості, що є передумовою успішного виконання нею певної діяльності, як можливості особистості, які залежать від набутих знань, умінь і навичок, і є необхідною умовою майстерності учнів. Г. Щукіна доводить, що здібності людини виявляються не тільки в тому, як вона засвоює й відтворює набуті людьми знання і вміння, а й як розв'язує на їх основі нові завдання, творить щось нове [77].

Психолог А. Адлер наголошував на тому, що кожна особистість має творчу силу, за допомогою якої керує своїм життям. Л. Терстоун зазначає, що розвитку творчих здібностей сприяють особливості темпераменту,

здатність швидко засвоювати і породжувати ідеї. Творчі рішення приходять у момент релаксації, зосередження [28].

В. Барко, досліджуючи природу формування творчих здібностей, розглядає їх як «природну функцію мозку, яка виявляється і реалізується в діяльності при наявності спеціальних здібностей у тій чи іншій конкретній діяльності» [8].

С. Баган, О. Зверева, Т. Москалець, Т. Равлюк, розглядають творчі здібності, як синтез властивостей особистості, які характеризуються ступенем відповідності певного виду творчої діяльності вимогам до неї та зумовлюють результативність такої діяльності [61, с. 114].

На думку К. Цюлковського, *творчі здібності* – продукт саморуху, самостійного розв’язання задач і питань, самостійного розкриття закономірностей і зв’язків між предметами і явищами, продукт роботи мозку на шляху «від відкриття істин, усім відомих, до відкриття істин, нікому невідомих» [29].

Психолог Е. Фромм вважає, що *творчі здібності* – це здатність дивуватись і пізнавати, уміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, спрямованість на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду [78, с.].

На думку І. Білої, *творчі здібності* – це вищий прояв активності людини, здатність створювати дещо нове, оригінальне на противагу стереотипній шаблонній діяльності. Масштаб творчості може бути різним, вона виявляється у будь-якій сфері людської діяльності, але у всіх випадках відбувається виникнення, відкриття чогось принципово нового [10, с. 55].

В. Рогозіна вважає, що творчі здібності є особливим видом розумових здібностей, які виражаються в умінні породжувати мисленнєву діяльність за межами вимог, відхилятися під час мислення від традиційних норм, генерувати різноманітні оригінальні ідеї та знаходити способи їх практичного вирішення [15].

Дослідник психології творчості В. Моляко виділяє компоненти творчих здібностей: оригінальність у рішеннях; пошуки нового; наполегливість у досягненні мети; самокритичність та критичність; гнучкість мислення; сміливість та міцність; енергійність [51].

Проблему розвитку творчих здібностей у своїх дослідженнях розкриває І. Демченко. На думку дослідниці, творчі здібності – це динамічний процес формування особистості, спрямований на розширення спектру здібностей та особистісних якостей, які проявляються і збагачуються у практиці різних видів конструктивної діяльності, результати її характеризуються новизною та оригінальністю [21].

У складі поняття «творчі здібності» фахівці визначають наступні компоненти, що, на нашу думку, відповідають критеріям сформованості творчих здібностей:

1) *Мотиваційно-особистісний компонент* відображає ціннісне ставлення, позитивну спрямованість особистості учня на творчість: існування потреби у самовираженні, самореалізації, спрямованість і стійкість інтересу до рефлексивної творчої діяльності (процесу і результату). Цей компонент передбачає емоційно забарвлений інтерес до творчої діяльності, ступінь виявлення самостійності у процесі виконання завдань «відкритого» типу (В. Моляко), високу мотивацію особистісних та навчально-творчих досягнень. До структури мотиваційно-особистісного компонента входять якості творчої особистості, необхідні для творчої мистецької діяльності (емоційна сприйнятливність, багатство емоційних переживань, інтенсивність емоційних реакцій, чутливість, вразливість, здатність до суб'єктивних емоційно-естетичних реакцій, емпатії).

2) *Когнітивний* (інформаційно-евристичний) компонент містить спеціальні знання основних понять з різних видів мистецтва (літератури, музики, театру, живопису), знання індивідуальних способів сприймання, запам'ятовування, художнього мислення та суб'єктивної реалізації творчих мистецьких завдань. До його структури входять знання про творчість, творчу

діяльність (прийоми, методи і форми), творчі здібності молодших школярів у різних видах діяльності. Когнітивний компонент демонструє здібності учня до створення, перетворення, суб'єктивних інтерпретацій художніх образів, оригінальності та нестандартності у вирішенні освітніх завдань, рефлексії власної творчої діяльності.

3) *Діяльнісно-поведінковий компонент* містить систему спеціальних умінь, що характеризують загальну вербальну активність як основну умову художньої виразності, естетичні почуття, здатність до імпровізації та творчої комунікації як безпосереднє самовираження учнів молодших класів у творчій діяльності, що дозволяють продуктивно здійснювати їм творчу діяльність і виявляти творчі здібності у мовленнєвій діяльності.

Отже, робимо висновок, що творчі здібності закладені у кожній людині природою, на певному етапі мають бути педагогічно кориговані, оскільки саме вчитель може значною мірою професійно закласти підґрунтя творчого розвитку особистості та визначити сталий напрямок цього процесу.

1.2. Особливості розвитку творчих здібностей у молодшому шкільному віці

Розвиток творчої особистості є ваговою умовою виховання людини та розвиненого суспільства. Тому під час навчання та виховання дітей у початковій школі потрібно звертати увагу на формування у молодших школярів ґрунтовних, різноманітних систем знань, на заохочування учнів до самостійної діяльності, на розвиток творчого потенціалу та творчого пошуку.

У Концепції нової української школи зазначено, що «кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками» [54].

В. Кремень вважає, що *творчість школярів* – це діяльність, результат якої характеризується суб'єктивною новизною, оскільки вона пов'язана із засвоєнням нових знань і розв'язуванням різноманітних задач у процесі навчально-виховної роботи в школі та на позашкільних заняттях [32]. У свою чергу, творча особистість – особистість, яка володіє творчою спрямованістю, творчими здібностями і створює шляхом застосування оригінальних способів діяльності, що відрізняються особистою або соціальною значимістю і прогресивністю, щось нове, неповторне.

На основі аналізу праць науковців (В. Крутецький, О. Морозова та ін.) визначено важливі вікові тенденції розвитку творчих здібностей молодших школярів, які відбуваються переважно під впливом навчання: розвиток здатності до словесно-логічного мислення, зв'язного мовлення, міркування; розвиток довільної уяви, вдосконалення репродуктивної уяви, поступовий її перехід до творчої; зростання ролі й питомої ваги словесно-логічного, смислового запам'ятовування; перебудова сприйняття, яке стає цілеспрямованою й керованою діяльністю; поступова диференціація навчальних інтересів і початок формування здатностей школярів у різних галузях [46].

Погоджуємось з думкою Л. Виготського [17], що молодший шкільний вік є сенситивним періодом розвитку креативності, який впливає на формування і становлення особистості в цілому. У цьому віці розвиваються уява, уміння фантазувати, творчо мислити та критично оцінювати свою діяльність. Тому, ми вважаємо за необхідне саме в молодшому шкільному віці приділяти належну увагу розвитку рівня творчості дітей.

Н. Лейтес [48] вважає, що віковими передумовами здібностей є зумовлені віком підвищені можливості розвитку. На її думку, вагоме значення має вікова сензитивність до розвитку певних психічних функцій і певних здібностей.

Багато психологів (Л. Виготський, О. Леонтьєв) вважають, що саме молодший шкільний вік є найсприятливішим періодом для формування

творчих здібностей. Це пов'язано з активним розвитком у молодших школярів уяви, з вмінням спостерігати, критично оцінювати, порівнювати.

На цьому віковому етапі провідною діяльністю стає навчальна – цілеспрямована діяльність, результатом якої є розвиток особистості, інтелекту, здібностей, засвоєння знань, оволодіння уміннями та навичками. Основою є пізнавальний інтерес (виразна інтелектуальна спрямованість на пошук нового у предметах, явищах, подіях, супроводжувана прагненням глибше пізнати їх особливості; усвідомлене ставлення до предметів, явищ, подій) і нова соціальна позиція.

Г. Костюк [44] вважав, що під впливом навчання дитини у школі починається перебудова її всіх свідомих процесів, отримання нею якостей, які властиві дорослим. За сприятливих умов життя, правильного навчання і виховання в учнів під час виконання різних видів діяльності інтенсивно розвивається синтетичне сприймання простору та часу, образне мислення, творча уява – психічні процеси, що є необхідними школяреві. Тому насамперед необхідно формувати психічні процеси та якості, що розвиваються на цьому віковому етапі, без яких не обійтися зрілій особистості.

Розвиток творчих здібностей дітей необхідно розпочинати з ранніх років, враховуючи їх наявні нахили (задатки). Адже, чим раніше починати розвиток певних здібностей і талантів, тим більше можливостей на їх розкриття. У дитячому віці школяр більш здібний до творчості, ніж у зрілому, так як на ньому не відбиваються різного виду стереотипи. Тому одним із головних завдань учителя є створення творчої атмосфери й розуміння психологічної сутності розвитку творчих здібностей учнів початкової школи.

Для розвитку творчості, як зазначають учені (Н. Ветлугіна, Т. Козакова, Н. Сакуліна та ін.), суттєву роль відіграють такі особистісні базисні якості дитини, як самостійність та ініціативність. Самостійність – це підґрунтя для виникнення творчих задумів та їх реалізації. Ініціативність

виявляється у прагненні дитини знаходити і використовувати нове у своїй діяльності Н. Ветлугіна зауважує, що «дитина діє, підпорядковуючись творчому вираженню, яке допомагає їй втілити творчий задум» [14].

О. Туриніна зауважує, що основою розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку є здатність до передбачення, легкість генерування ідей, швидкість мовлення, гнучкість мислення, готовність пам'яті, здатність до аналізу та синтезу, здатність до перенесення досвіду [72]. На думку О. Морозової, протягом молодшого шкільного віку спостерігається позитивна творча уява, розвиток здатності детально пропрацьовувати свої ідеї, вміння доводити задумане до кінця, здатність закінчувати створені образи. Потім поступово розвивається творча ініціатива школярів, що проявляється в здатності до пошуку творчих рішень [52, с. 74].

Важливим структурним елементом процесу розвитку творчих здібностей є умови сприяння розвитку творчості школярів. К. Роджерс вважає, що на розвиток творчих здібностей молодших школярів впливають зовнішні (свобода прояву своїх переживань і вражень, а також психологічна безпека) та внутрішні (внутрішні судження щодо своєї творчості, відкритість учнів початкової школи, вміння легко грати з певними образами) умови. На думку Г. Сміта, на розвиток творчих здібностей впливають наступні умови: інтелектуальні (розвинена інтуїція й емоції, вміння дітей розв'язувати різного характеру творчі завдання), соціально-емоційні, фізичні (матеріали для творчості).

В. Моляко та Л. Музика вважають, що для розвитку творчих здібностей вагомим є процес усвідомлення суб'єктом окремих умінь (діяльнісний компонент), дій та операцій (операційно-когнітивний компонент), усвідомлення цінності діяльності, яке відбувається через оцінку референтних осіб (референтний компонент) [50].

І. Середа, О. Туриніна виділяють наступні структурні компоненти творчих здібностей: знання, вміння, навички, які реалізовані в конкретній

діяльності; психічні процеси – уява, пам'ять, мислення та його якості, відчуття, воля, емоції; розумові здібності; мотивація, інтереси та нахили [65, с. 112]. О. Туриніна зауважує, що основою формування творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку є здатність до передбачення, до аналізу й синтезу, легкість генерування ідей, швидкість мовлення, гнучкість мислення [72].

О. Морозова стверджує, що впродовж молодшого шкільного віку спостерігається позитивна динаміка творчої уяви, розвивається здатність детально пропрацювати свої ідеї, довести задумане до кінця надати закінченість створюваним образам. У цьому віці поступово розвивається творча ініціативність учнів, що виявляється в здатності до пошуку творчих рішень [52, с. 76].

Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку безпосередньо пов'язаний з уявою як одним із психічних процесів.

Уява – це процес побудови образу продукту діяльності ще до його виникнення, а також створення програми поведінки у тих випадках, коли проблемна ситуація характеризується невизначеністю [33, с. 15]. У психічному житті молодшого школяра уява відіграє важливу роль, адже в цьому віці він є особливо рухливою. За правильного розумового виховання уява не відволікає свідомість від дійсності, а допомагає процесу її пізнання. Тому педагог повинен створювати учням основу для яскравих вражень, виховувати здатність і прагнення до творчих задумів та їх реалізації.

Дослідження психологів свідчать, що уява розвивається поступово, паралельно з накопиченням нею певного досвіду. Всі образи уяви, якими б кумедними вони не були, засновані на тих уявленнях і враженнях, які ми отримуємо в реальному житті. Отже, потенціал дитячої уяви залежить від обсягу та різноманітності їхнього досвіду.

Психолог О. Дьяченко зазначає, що «уява – це ніби той чутливий музичний інструмент, опанування якого відкриває можливості самовираження, вимагає від дитини знаходження і виконання власних

задумів та бажань» [30, с. 4.]. Уява може творчо перетворювати дійсність, її образи є гнучкішими, рухливішими, а їх комбінації дозволяють досягти нових і несподіваних результатів. У зв'язку із цим розвиток цієї психічної функції є також основою для вдосконалення творчих здібностей молодших школярів.

Пам'ять дітей молодшого шкільного віку достатньо розвинена, учень може з легкістю запам'ятовувати все те, що йому особливо подобається та вражає, що безпосередньо пов'язано з його інтересами. Відносно добре розвинена і наглядно образна пам'ять, яка є важливою складовою у процесі розвитку словесно-логічної пам'яті. Проте, варто пам'ятати, що у молодших школярів можуть змінюватися їх інтереси до тієї чи іншої діяльності, тобто не носить систематичний характер. Тому необхідно заохочувати школярів до творчості та допомагати їм у цьому.

Визначальними показниками творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку визнані *швидкість і гнучкість думки, оригінальність, допитливість, сміливість, точність*. Велике значення має раннє виявлення творчих нахилів, здібностей дітей. Це дозволяє максимально використовувати всі можливості для їх розвитку, вирощувати паростки дитячих талантів, враховуючи інтерес кожного учня.

Є. Ільїн зазначає, що в освітньому процесі з дітьми молодшого шкільного віку, можна відзначити ефективну взаємодію двох факторів. Перший фактор – нестабільність, гнучкість сприйняття і мислення, не сформованість стереотипів, прагнення до пошуку можливостей, щоб проявити себе, все це є хорошим середовищем для розвитку творчості. Другий фактор – учні початкової школи чутливі до думки оточуючих, особливо однолітків, при цьому намагаються відстоювати свою індивідуальність, від того, як це відбувається, залежить його самоприйняття і самооцінка [37].

Дослідниця М. Лук'янчук зауважує, що розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі навчання залежить не тільки від низки

внутрішніх факторів (психофізіологічні та соціальні надбання, інтелектуальний, практичний та емоційний досвід дитини), але й зовнішніх (наявність відповідної системи й навчальних програм, педагога-творця і відповідного педагогічним запитам розвивального середовища).

Науковці (Ю. Косенко, Ю. Перенчук, Л. Фурміна) вивчали творчі прояви дітей у театральній діяльності, яка у своїй основі містить творчий початок і є художньою діяльністю. На нашу думку, театралізована діяльність дає змогу учням виразити свої емоції, ставлення до певного літературного образу, увійти в роль персонажа, проявити свої творчі здібності.

Драматизація чи театральна постановка представляє найчастіший і розповсюджений вид дитячої творчості. Л. Виготський, Н. Михайленко вважають, що найбільша цінність дитячої театралізованої діяльності полягає в тому, що драматизація безпосередньо пов'язана з грою. Діти самі вигадують, імпровізують ролі, інсценізують який-небудь готовий літературний матеріал.

Отже, творчість притаманна дитячій природі. Оскільки творчі здібності розвиваються в діяльності, дітей необхідно заохочувати до участі у різноманітних видах творчої діяльності, а участь у творчому процесі для учнів є способом творення власної особистості.

1.3. Творчо-розвивальний потенціал театралізованої діяльності

Стратегія реформування сучасної системи початкової освіти полягає в тому, щоб дати можливість усім учням виявити свої здібності й свій творчий потенціал. Тому постає проблема розвитку духовної та творчої особистості. Вирішення цього питання можливе за умови організації театралізованої діяльності молодших школярів.

У Законі України «Про театри та театральні справи» театральній творчості надається статус вільної та самодіяльної за принципом свободи

творчості. У ньому також зазначається, що «самодіяльна театральна творчість є складовою частиною театрального життя України», а основу такої творчості становлять «різноманітні театральні вистави, які виконуються самодіяльними театральними колективами, що діють у складі навчальних закладів» [35].

Уроки в початковій школі з використанням театралізації сприяють зняттю емоційної скутості учнів, невпевненості в собі, активізують здібності, допомагають застосовувати їх невеличкий життєвий досвід, набутий як на уроках, так і на позашкільних заходах. Діти опановують необхідну суму знань з акторської майстерності, розвивається їх фантазія та уява, увага, спостережливість, допитливість.

Велику роль у театралізованій діяльності відводять театралізованим іграм. Молодші школярі, беручи участь театралізованих іграх, знайомляться з навколишнім середовищем через образи, барви, звуки. Великий і різнобічний вплив цих ігор на особистість дитини дає можливість використовувати їх як сильний, але ненав'язливий засіб, адже діти під час гри відчують себе вільно та розкуто.

Театр (з грец. theatron – місце для глядачів, видовище) як поняття розглядається у кількох значеннях: будівля призначена для показу вистав; колектив, який забезпечує показ вистав; сукупність драматичних або театральних творів, структурований за якоюсь ознакою (драматичний, ляльковий) [40]. У змісті Закону України «Про театри та театральні справи» театр описано як «заклад культури або колектив, діяльність якого спрямована на створення, публічне виконання та публічний показ творів театрального мистецтва» [35].

Театралізація у початковій школі – це можливість учнів проявити себе, показати аспекти свого всебічного розвитку. Діти народжуються з певними нахилами, які є не лише біологічним продуктом, а й продуктом суспільно-історичного розвитку. На їх основі виникають різні психічні якості: пам'ять, відчуття, мислення, сприймання, уявлення, почуття). Ці

якості формуються в процесі творчого розвитку дитини, в процесі її діяльності, стосунків із зовнішнім світом.

Театралізація – це передача авторського або складання власного тексту на задану тему за допомогою вербальних і невербальних засобів виразності, підготовка та показ вистави за ним [45, с. 69].

Театралізація – використання засобів театру в педагогічному процесі. Театралізована гра, елементи театралізації є гармонійним поєднанням театрального мистецтва з педагогічним процесом за своїми цілями і принципами побудови. Театралізація – одна з форм організації взаємодії педагога з дітьми, де їх відносини стають ближчими й довірливими.

Театралізована діяльність – один з улюблених видів дитячої діяльності, що несе дітям радість [57]. Театралізована діяльність сприяє формуванню виразності мови й рухів, формує звичку до публічних виступів, дозволяє формувати досвід соціальних навичок поведінки завдяки тому, що кожний літературний твір або казка для дітей завжди мають моральну спрямованість (дружба, доброта, чесність, сміливість тощо). Завдяки елементам театралізації дитина пізнає світ не тільки розумом, а й серцем. І не тільки пізнає, а й висловлює своє власне ставлення до добра й зла. Театралізована діяльність дозволяє дитині вирішувати багато проблемних ситуації опосередковано від імені будь-якого персонажа. Це допомагає долати боязкість, невпевненість в собі, сором'язливість [57].

Театралізована діяльність розглядається педагогічною наукою як один із засобів всебічного виховання дитини та розвитку його особистості. Учні краще засвоюють зміст, логіку та послідовність подій твору, створюють свій художній образ персонажа. Відбувається розвиток психічних пізнавальних процесів, особистісних якостей і властивостей, вчать помічати в навколишньому світі цікаві ідеї, втілювати їх. У них розвивається творча уява, асоціативне мислення, творча активність, вміння бачити незвичайні моменти в буденному. Таким чином, театралізовані заняття допомагають всебічно розвивати молодших школярів.

У дослідженнях Л. Артемової описаний позитивний вплив театралізованої діяльності на різні аспекти розвитку особистості та її емоційної сфери [4, с. 13]. На думку О. Аматьєвої, А. Богуш, театралізована діяльність – це засіб розвитку образного та гарного літературного мовлення дітей [2].

Творчість дітей в театральній діяльності виявляється в трьох напрямках:

- творчість продуктивна (твір власних сюжетів або творча інтерпретація заданого сюжету);
- виконавська (мова, рухи) - акторські здібності;
- оформлювальна (декорації, костюми тощо) [4, с. 15].

У театралізованій діяльності дії не даються в готовому вигляді. Літературний твір лише підказує ці дії, але їх треба відтворити за допомогою рухів, жестів, міміки. Дитина сама вибирає виразні засоби, переймає їх від старших. Великий і різноманітний вплив театралізованої діяльності на особистість дитини дозволяє використовувати її в якості сильного, але ненав'язливого педагогічного засобу, так як сама дитина відчуває при цьому задоволення, радість. Виховні можливості театралізованої діяльності посилюються тим, що їх тематика практично не обмежена. Вона може задовольняти різнобічні інтереси дітей.

Н. Водолога у своїх дослідженнях ставила за мету навчити дітей творчого розповідання у театралізованій діяльності [16]. У дослідженні науковця творче розповідання названо вищим проявом дитячої творчості, а також визначено як процес «самостійного складання дитиною оригінального тексту (сюжету), логічно побудованого і викладеного у відповідній словесній формі» [16].

Дослідниця Н. Водолога розробила методику творчого розповідання у процесі театралізованої діяльності. Методика охоплює такі етапи:

- ознайомлювальний (знайомство із літературними творами та способами їх відтворення засобами театального мистецтва);

- пошуково-діяльнісний (аналіз художніх творів, виконання творчих завдань та ігор, вираження вражень та почуттів у театралізованих іграх);
- самотійно-художній (вживання дітьми у власних зв'язних висловлювань діалогів, образних мовних виразів, самотійне складання та розробка сюжетів і сценаріїв, уведення нових персонажів до відомого тексту) [16].

Виховання театром дозволяє поєднувати сприйняття та різні види виконавства як рівноцінні творчі процеси, що активізують емоційний, моральний, соціальний, трудовий інтелектуальний досвід дитини й розвивають його. На думку дослідників (Л. Виготський, Г. Костюк, С. Рубінштейн та інші), уроки театрального мистецтва здатні підвищити рівень емоційної чуйності та організованості, жвавості та тренування пам'яті, навичок колективної праці, відповідального ставлення до своїх слів, вчинків і дій – словесних і безсловесних. Такі уроки також розвивають і зміцнюють «універсально корисні сторони розвитку людини, наприклад, довільну і концентровану увагу, жваве уявлення й асоціативне мислення, навички спілкування, зовнішню та внутрішню зібраність» [18, с. 62].

Театралізовану діяльність можна використовувати в освітньому процесі як окрему форму роботи з учнями чи як елемент уроку, розваги, свята тощо.

Педагогічною цінністю творчої театральної діяльності молодших школярів виступає як сама вистава (своєрідний вираз колективної творчості учнів), так і сам процес її створення, що являє собою комплекс різноманітних творчих художньо-естетичних дій, з урахуванням їх інтересів, здібностей і попереднього естетичного досвіду. Вистава, яку створюють діти, за допомогою педагога, сприяє розвитку в них творчого мислення, естетичного сприйняття дійсності та впливає на формування естетичної культури [75].

Саме театралізована діяльність є містком між дошкільним світом і шкільної дійсністю. Вона є тим незгасним джерелом розвитку почуттів,

переживань і емоційних відкриттів дитини. Театральна діяльність допомагає дитині передати свої особисті творчі задуми, отримати задоволення від діяльності. Все розкриває особистість дитини, його індивідуальність, творчий потенціал. У дитини є шанс висловити свої почуття, переживання, емоції, вирішити свої внутрішні конфлікти. Театралізована діяльність дозволяє вирішити багато проблем педагогіки й психології, пов'язані з:

- художньою освітою і вихованням дітей;
- формуванням естетичного смаку;
- моральним вихованням;
- розвитком пам'яті, уяви, ініціативності, мови;
- розвитком комунікативних якостей;
- створенням позитивного емоційного настрою, зняттям напруженості, рішенням конфліктних ситуацій через театральну гру [7].

Театралізована діяльність також є одним із ефективних засобів розвитку мовленнєвих здібностей молодших школярів. Тому питання розвитку мовленнєвих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами театралізованої діяльності стало надзвичайно актуальним, тому що:

- діти отримують зразки правильного, красивого, емоційно забарвленого зв'язного мовлення, насиченого влучними образними виразами, фразеологізмами;
- вживають різні типи зв'язних висловлювань для вирішення конкретних ігрових комунікативних ситуацій (міркування, пояснення, відтворення казкових діалогів).

Наприклад, під час перегляду вистави або знайомства з літературними творами за допомогою театру учні одержують зразки красивого, правильного, емоційно забарвленого зв'язного мовлення, яке насичене різноманітними образними виразами, прислів'ями, приказками, фразеологізмами. А під час сюжетно-рольової гри розвивається діалогічне і монологічне мовлення. Мовлення молодших школярів стає більш зрозумілим, виразним, граматично правильним.

Отже, театралізована діяльність є унікальним засобом розвитку творчих здібностей та мовлення дітей молодшого шкільного віку. Театралізована діяльність дозволяє кожній дитині проявити творчу активність, розкрити свої емоційні можливості, підвищити самооцінку, покращити пам'ять, збагатити словниковий запас, тобто виховати інтелектуально та духовно розвинену особистість.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ВИКОРИСТАННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

2.1. Діагностика розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку

Розвиток творчих здібностей в учнів початкової школи важливий не лише тому, що завданням сучасної освіти є формування творчої особистості, а й тому, що людині, яка вміє творчо мислити, в нестандартних ситуаціях завжди знаходити вихід, буде легше адаптуватися в житті.

Процес забезпечення кожній особистості можливості використання своїх творчих здібностей є одним із пріоритетних завдань сучасної школи. Неабияка роль відводиться театралізованій діяльності в розвитку творчих здібностей молодших школярів. Театралізована діяльність передбачає також розвиток діалогічного мовлення (де основою є драматургія), елементарну акторську діяльність учнів (театр починається тоді, коли виникають актори та глядачі), інші театральні атрибути (костюми, реквізит тощо).

Експериментальним дослідженням були охоплені 24 учні 4 класу КЗ «Загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №22 Вінницької міської ради». Мета експерименту: визначити рівень розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Для діагностики розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку нами були виділені критерії (див. *табл. 2.1*). У ході експериментального дослідження ми використовували різноманітні завдання.

Таблиця 2.1

Критерії діагностики розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку

Критерій	Показники
Мотиваційний	– наявність творчої активності й ініціативи; – позитивне ставлення до виконання творчих завдань під час театралізованої діяльності; – потреба до вивчення універсальних підходів у вирішенні творчих завдань.
Когнітивний	– наявність знань про театралізовану діяльність; – розуміння різних сторін знань у виконанні творчих завдань; – здатність відтворювати знання й розуміння їхнього значення для розвитку творчих здібностей.
Операційний	– здатність до творчої діяльності, оригінальності задуму та фантазування; – вміння нестандартно мислити; – здатність до творчої діяльності під час театралізації.

Так, на основі визначених критеріїв нами були виділені рівні розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку (див. табл. 2.2):

Таблиця 2.2

Рівні розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку

Рівень	Характеристика
Високий	Таким дітям властивий високий рівень виконання завдань для розвитку творчих здібностей під час театралізованої діяльності. Їм властиве швидке виконання завдань та пошук їх розв'язання. Вони не потребують допомоги вчителя та допомагають відстаючим учням. Вони вільно почувають себе у вирішенні завдань та проявляють творчу мотивацію, самостійність та активність. Вміють правильно класифікувати та виділяти основні компоненти завдань.
Середній	Діти з середнім рівнем намагаються проявляти кращі знання та прагнуть до самовдосконалення. У процесі виконання завдань потребують незначної допомоги вчителя. Допитливість, емоційна причетність до подій, що виявляються під час навчання та виконання завдань. Завдання, які спрямовані на розвиток творчих здібностей даються таким дітям важче. У процесі виконання завдань менше проявляють творчу мотивацію, самостійність та активність. Не завжди можуть класифікувати та виділяти основні компоненти.
Низький	Такі діти є невстигаючими при виконанні завдань, які спрямовані на розвиток творчих здібностей під час театралізації. Потребують постійної допомоги вчителя. Вони є неактивними й не проявляють інтерес до виконання завдань творчого характеру. Не проявляють самостійність та активність. Не завжди розуміють хід виконання завдань.

Для діагностики розвитку творчих здібностей молодших школярів за мотиваційним критерієм нами були використані педагогічні ситуації, що вирішуються за допомогою театральної діяльності (Н. Мікляєва) [57].

Учням було запропоновано педагогічну ситуацію «Занурення в казку» за допомогою «чарівних речей» з казки. У створеній нами уявній ситуації, пропонувалось подивитися на речі, що є у класі, використовуючи «чарівний ритуал» (зжмурити оченята, вдихнути, з видихом відкрити очі й поглянути навколо) або «чарівні окуляри». Далі привернули увагу дітей до якої-небудь речі: лавка («Чи не з неї впало яєчко?»), миска («Може в цій мисці випекли Колобок?»), вікно (А чи не з цього вікна впав «Колобок»), рукавичка («Чи не в цій рукавичці жили звірі?»), квітка («Чи схожа ця квітка на ту, в якій жила Дюймовочка?» і так далі. Потім перед дітьми поставало запитання, чи дізналися вони з якої казки ці речі. Далі дітям було запропоновано за допомогою жестів та міміки розповісти про свого улюбленого героя.

На основі проведеного дослідження ми виявили, що у 35,6 % дітей наявний високий рівень творчих здібностей. Вони готові до виконання різноманітних завдань. Їм властиве швидке виконання завдань і пошук їх розв'язання. Вони не потребують допомоги вчителя та допомагають відстаючим учням. Вони вільно почувають себе у вирішенні завдань та проявляють творчу мотивацію, самостійність та активність. Уміють правильно класифікувати та виділяти основні компоненти завдань. Такі діти змогли віднайти по 7-8 предметів, які можна зустріти у казках та оповіданнях. Без проблем уявили себе акторами та проявили свої творчі здібності, змогли зобразити свого казкового героя. Здебільшого це Попелюшка, Дюймовочка, Білосніжка, Принц, Котигорошко та інші. Наприклад, *Карина В.*, одягнувши «чарівні окуляри», змогла знайти багато речей, які зустрічаються в казках та оповіданнях. Зокрема, в акваріумі вона побачила рибку. Вона віднесла її до казки «Золота рибка» та запропонувала всім загадати своє найзаповітніше бажання. Також вона продемонструвала Попелюшку.

Середній рівень виявили 42,2 % школярів. Такі діти намагаються проявляти кращі знання та прагнути до самовдосконалення. У процесі виконання таких завдань діти потребували незначної допомоги вчителя. Допитливість, емоційна причетність до подій, що виявилися під час навчання та виконання завдань для розвитку творчих здібностей. Таке завдання для них було важче. У процесі виконання мало проявляли творчу мотивацію, самостійність та активність. Важко було класифікувати та виділяти основні компоненти. Віднайшли в класі здебільшого по 5 предметів, які можна зустріти в казках та оповіданнях. *Михайло П. розповів про свого улюбленого героя Котигорошко. Він захоплюється його мужністю та відважністю. Також Михайло знайшов у класній кімнаті капелюшок червоного кольору, який можна зустріти у казці «Червона шапочка».*

Та низький рівень ми виявили у 22,2 % дітей. Такі діти є невстигаючими при виконанні завдань, які спрямовані на розвиток творчих здібностей під час театралізації. Потребують постійної допомоги з боку вчителя. Вони є неактивними та не проявляють інтерес до виконання завдань творчого характеру. Не проявляють самостійність та активність. Вони змогли віднайти по 2-3 предмети, які можна зустріти в казках та оповіданнях. Здебільшого ці предмети були примітивними (стілчик, окуляри тощо). Що ж стосується розповіді, намагались проявити творчі здібності та змогли розповісти про улюбленого казкового героя (*див. рисунок 2.1.*).

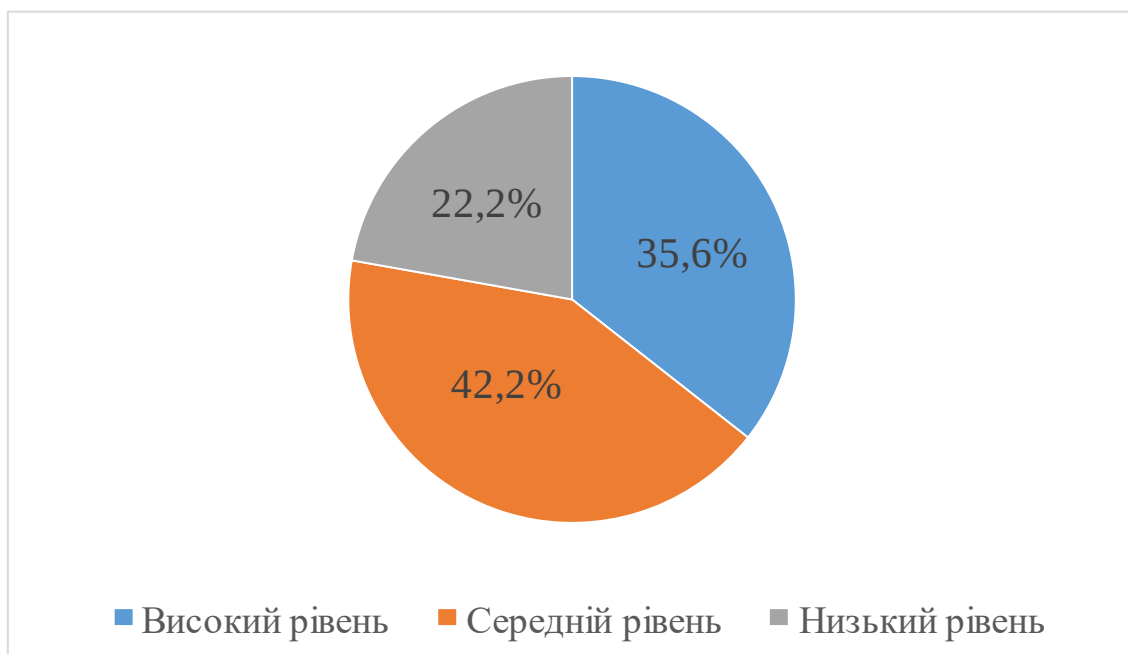

Рис. 2.1. Рівні розвитку творчих здібностей молодших школярів за мотиваційним критерієм

Для діагностики когнітивного критерію нами проводилось цілеспрямоване спостереження та анкетування «Моє ставлення до театру» (див. додаток А), у ході якого ми могли побачити відношення в учнів початкової школи до участі в театралізованій діяльності та зокрема до театру. Так, наприклад у 30,4 % дітей було виявлено високий рівень ставлення до театру. Такі діти часто відвідують театр з рідними. Знають, що таке театр та його особливості. Беруть активну участь у шкільних виставах і в майбутньому хочуть стати акторами. Зазначимо, що *Софія А. написала «Що була на цікавій дитячій виставі «Червона шапочка» з батьками»*.

Середній рівень було досліджено у 39,6 % молодших школярів. Такі діти не часто відвідують театри. Володіють невеликою кількістю знань про театр і здебільшого чують від оточуючих про нього. Дехто з учнів були ознайомлені з театром через засоби масової інформації. Ніхто з учнів не зміг згадати назву вистави, яку вони переглядали найближчим часом.

До низького рівня віднесено 30 % дітей. Такі діти не відвідують театр. Дехто з них навіть не знає, що там відбувається. У шкільних виставах не беруть участі, пояснюючи це тим, що їм не цікаво (див. рисунок 2.2).

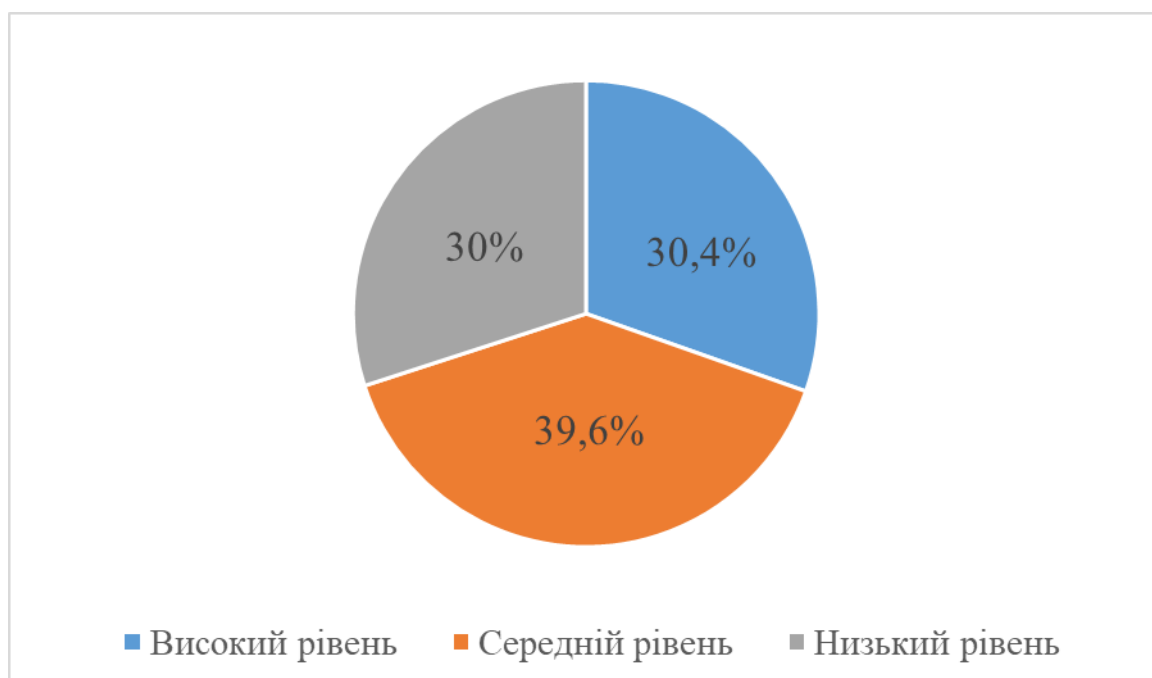

Рис. 2.2. Рівні розвитку творчих здібностей молодших школярів за когнітивним критерієм

Для діагностики операційного критерію було використано Тест Гілфорда, метою якого є визначення рівня розвитку креативності особистості та її творчих здібностей.

«Застосування предметів». Необхідний матеріал: аркуш паперу, ручка.

Хід виконання включає таку інструкцію: Вкажіть всі можливі способи використання і застосування деяких предметів:

1. порожньої скляної пляшки (однієї чи декількох);
2. довгих цвяхів;
3. пустої коробки.

На опис кожного предмета відводиться 2 хвилини, після чого учні переходять до переліку способу застосування інших предметів. Обробка результатів являє собою оцінку продуктивності – кількість наведених способів застосування; оригінальності, гнучкості.

У ході роботи ми з'ясували, що у 39,4 % молодших школярів наявний високий рівень. Вони виявляють ініціативу у відповідях, більш емоційніші, активні у виконанні завдань для розвитку творчих здібностей. Вони краще володіють своїм тілом та мімікою, мають великий словниковий запас.

Проявлялась оригінальність та гнучкість у відповідях. Так, Юрій П. порожню скляну пляшку застосовував для зберігання маленьких деталей від конструктора, довгі листові цвяхи для прикраси кімнати, пусту коробку для зберігання монеток.

Середній рівень нами було виявлено у 45,3 % дітей. Такі діти намагались проявити кращі знання та прагнули до самовдосконалення. Здебільшого потребували допомоги вчителя. Молодші школярі з середнім рівнем люблять виконувати вправи на вираження емоцій, на розвиток мислення. Такі діти проявляли інтерес до виконання вправ. У виконанні завдань змогли підібрати застосування не до всіх слів.

Молодших школярів з низьким рівнем, нами було виявлено 15,3 %. Вони є невстигаючими при виконанні завдань, які спрямовані на розвиток творчих здібностей. Тому такі діти були б не проти працювати з картинками та користуватися додатковим матеріалом. Вони погано сприймали завдання на слух, тому їм було важко зосередитися на виконанні даного завдання. Не проявляли гнучкості та оригінальності у відповідях (див. рисунок 2.3).

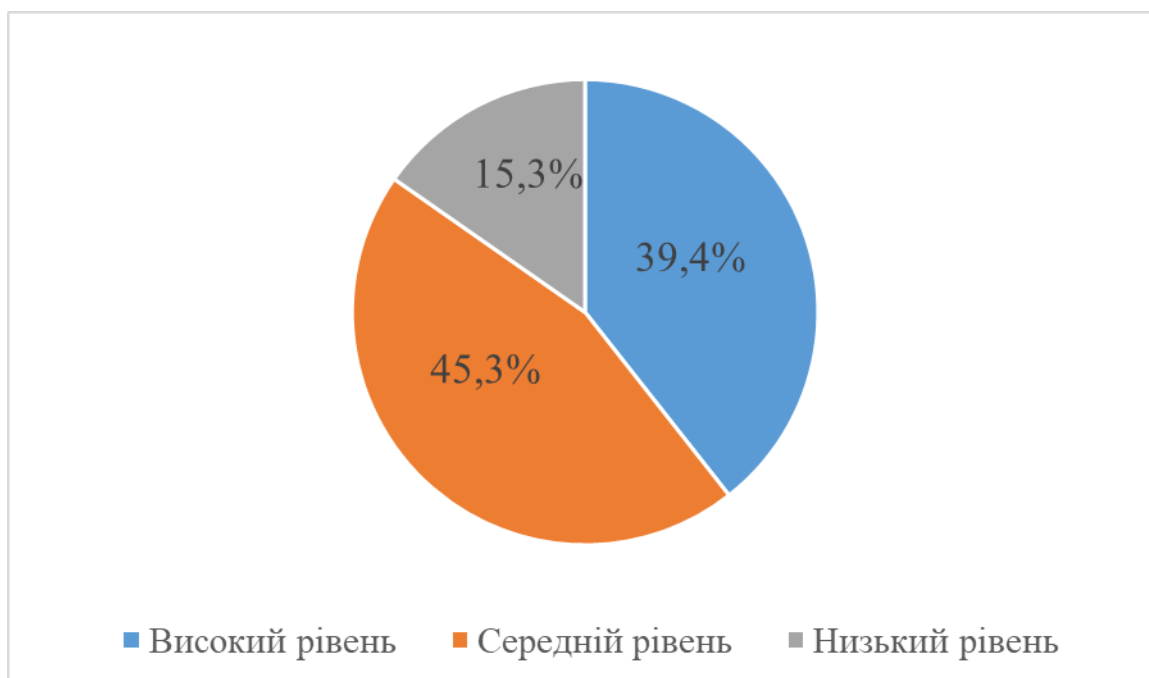

Рис. 2.3. Рівні розвитку творчих здібностей молодших школярів за операційним критерієм

Так, на основі критеріїв (мотиваційного, когнітивного та операційного) нами були визначені рівні розвитку творчих здібностей молодших школярів (див. рисунок 2.4).

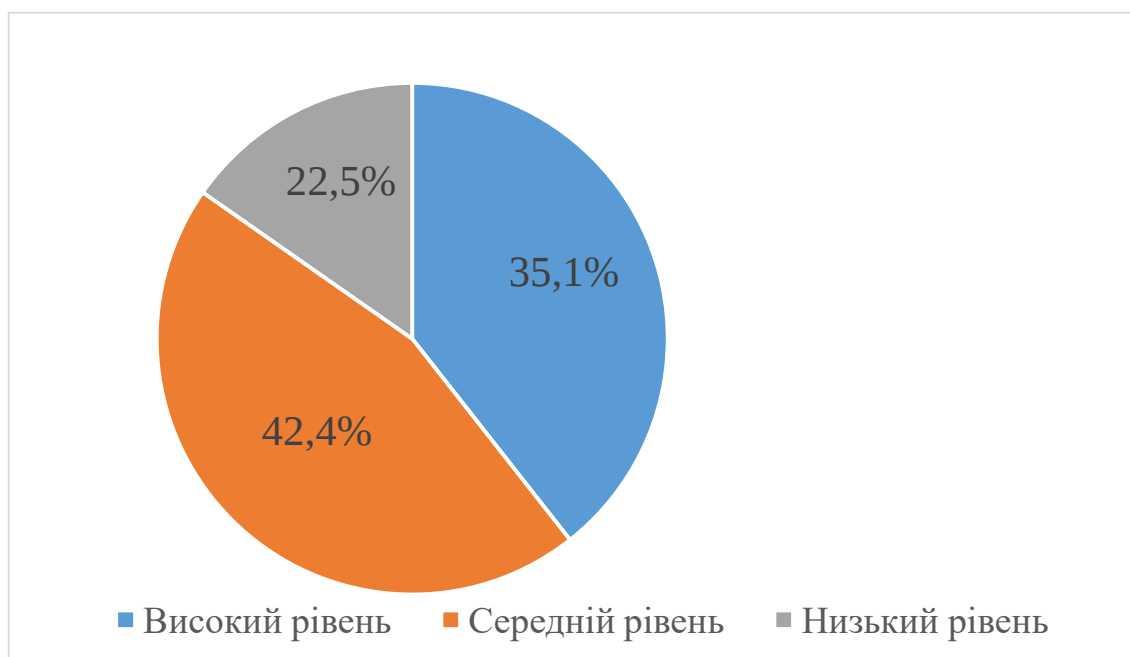
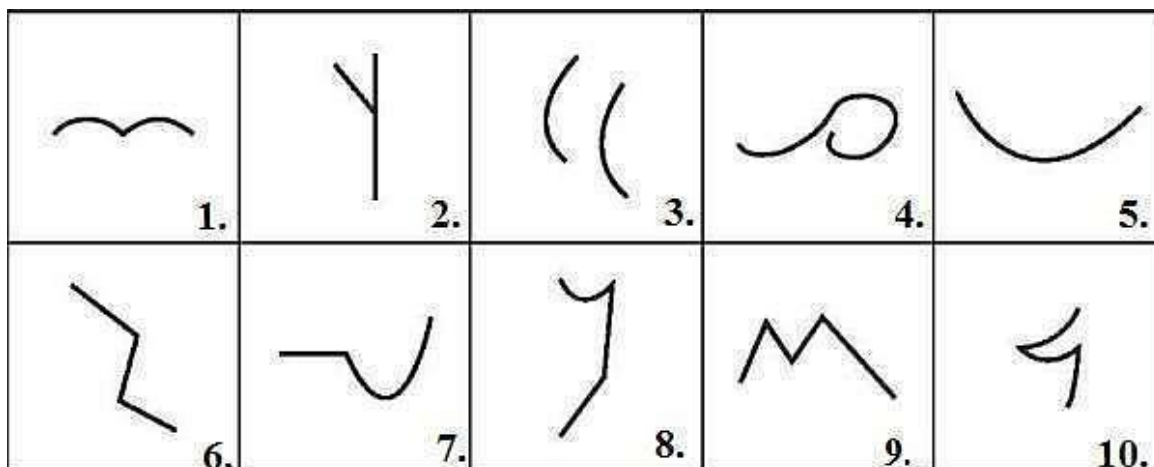

Рис. 2.4. Рівні розвитку творчих здібностей молодших школярів

Також на констатувальному етапі експерименту розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку нами було використано *Тест П. Торренса «Закінчи малюнок»*. Дітям пропонувалося виконати завдання, які вимагали від них уяви та фантазії.

Перед дітьми на аркушах паперу були зображені 10 незакінчених фігур. До них потрібно було додати додаткові лінії або штрихи. Придумати назву для малюнка та записати її під малюнком. На завдання відводилось 15 хвилин.

На основі інструкції-інтерпретації (див. додаток Б) результатів ми розробили порівняльну таблицю результатів виконання тесту Торренса «Закінчи малюнок» для кожного учня (див. додаток В).

Проведений нами тест Торренса за завданням «Закінчи малюнок» дозволив визначити рівень розвитку уяви та фантазії молодших школярів. За результатами нами визначено, що у 4,2 % дітей наявний високий рівень розвитку уяви та фантазії. Такі діти змогли проявити креативність та оригінальність у виконанні завдання. Середній рівень проявили 54,2 % дітей. Вони долали невеликі труднощі у виконанні завдань. Та 41,6 % показали низький рівень. Таким дітям важко було виконувати завдання та проявляти уяву та фантазію (див. рис. 2.5).

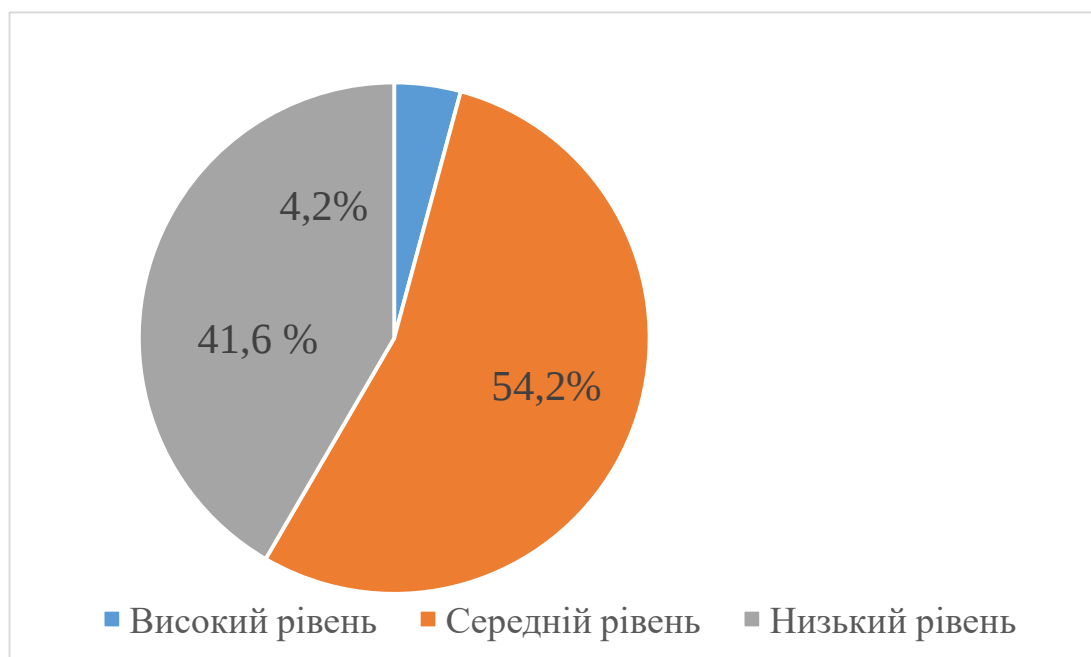

Рис. 2.5. Рівні креативності за тестом Торренса
«Закінчи малюнок»

Отже, в результаті діагностики розвитку творчих здібностей ми виявили, що у молодших школярів переважає середній рівень. Велику роль у розвитку творчих здібностей відводиться театралізованій діяльності. Театралізована діяльність дозволяє кожній дитині проявити власну активність, повністю розкрити приховані емоційні можливості,

розкріпачити рухи, підвищити самооцінку, покращити пам'ять, збагатити словниковий запас, тобто виховати інтелектуально та духовно розвинену особистість.

2.2. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами театралізованої діяльності

Перед сучасною початковою освітою, поставлені завдання не лише дати дітям знання, але й розвивати творчу особистість, високий творчий потенціал, сформувані особистісні якості, які у подальшому житті допоможуть знайти учням своє місце, стати ініціативними членами суспільства, впевненими у власних силах [20, с. 2]. У зв'язку з цим перед кожним учителем стоїть завдання виявити та закріпити у школярів прагнення до творчого самовираження, а також створити всі необхідні умови для їхнього подальшого розвитку.

Оскільки тлумачення поняття «педагогічні умови» щодо окреслення реалізації процесу розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами театралізованої діяльності відсутнє, вважаємо за доцільне розкрити його сутність. Психолого-педагогічна наука по-різному визначає педагогічні умови:

1) обставина педагогічного процесу, яка є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання та використання елементів змісту, методів, прийомів, форм навчання (В. Андрєєв, В. Ледньов) [3];

2) сукупність зовнішніх і внутрішніх обставин стосовно особистості (Г. Півень) [66];

3) сукупність об'єктивних можливостей, обставин і заходів освітнього процесу, що структуровано та спрямовано на досягнення мети (В. Ляудіс, А. Найн) [67];

4) сукупність об'єктивних можливостей обставин і заходів педагогічного процесу, які є результатом цілеспрямованого відбору,

конструювання та використання елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчально-виховного процесу для досягнення цілей [1]. Зіставлення різних визначень поняття «педагогічні умови», дозволяє розглядати це поняття у взаємозв'язку, взаємодії та спільності підходів, умов та особливостей організації навчально-виховного в початковій школі для досягнення поставленої мети.

На основі теоретичного аналізу науково-методичної літератури нами було виокремлено наступні педагогічні умови, які б сприяли ефективному розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами театралізованої діяльності:

- створення художньо-творчого середовища з метою розвитку творчих здібностей учнів;
- розвиток педагогічної творчості вчителя як організатора театралізованої діяльності;
- використання різних видів театралізованої діяльності задля розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Педагогічна умова 1. Створення художньо-творчого середовища з метою розвитку творчих здібностей учнів.

На сьогодні одним з ефективних напрямів роботи з розвитку творчих здібностей молодших школярів є використання театралізації з творчим та інтелектуальним навантаженням. Тому важливо у початковій школі створити такі осередки, в яких пануватиме доброзичлива атмосфера, позитивне ставлення один до одного, що спонукатиме дітей до творчої діяльності.

У методичних рекомендаціях щодо оснащення осередків у навчальних кабінетах початкової школи зазначено, що «відповідно до Концепції реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р, створення освітнього простору, сприятливого для адаптації дітей до шкільного життя, подальшого успішного навчання, повноцінного

особистісного розвитку, є однією з ключових умов реалізації державної освітньої політики» [56, с. 241].

У пораднику для вчителів НУШ зазначено, що «освітнє середовище створюється для заохочення самовизначення дітей у класі та розвитку їхніх можливостей, оскільки відомо, що люди, які контролюють те, що відбувається з ними, краще адаптовані до життя» [55, с. 11]. Отже, завдяки такому середовищу молодші школярі мають можливість робити власний вибір, можуть розвивати нові та удосконалювати наявні практичні навички, отримувати нові знання, виховувати своє позитивне ставлення до інших.

У методичних рекомендаціях щодо організації освітнього простору Нової української школи зазначений перелік основних осередків (бібліотечного, навчально-пізнавального, природничого, художньо-творчого, ігрового, змінного тематичного, відпочинкового) [56, с. 242]. На нашу думку, саме художньо-творчий осередок буде сприятливо впливати на розвиток творчих здібностей учнів.

Учителю слід чітко продумати місце розташування й зберігання матеріалів у кожному з осередків з метою вільного доступу до них, можливістю самостійно обирати потрібне, підтримувати порядок у зберіганні матеріалів. Для полегшення орієнтування учнів у кожному осередку, швидкого знаходження й складання на місце необхідних матеріалів, особливо це стосується першокласників, потрібно позначити його для розуміння молодшими школярами. Наприклад: картинкою чи фотографією, цікавою назвою, умовною позначкою.

У класній кімнаті в художньо-творчому осередку доречно мати:

- різні види театрів (пальчиковий, настільний, ложковий та інші);
- костюми, елементи декорацій, атрибути, різноманітні іграшкові набори з метою залучення учнів до ігор-драматизацій, інсценізації, розігрування сюжетів знайомих літературних творів у різних видах театрів;
- зображення відомих казкових персонажів, фотоальбомом «акторів-дітей», ескізи масок тощо.

Для організації успішного художньо-творчого осередку для вияву творчих здібностей молодших школярів у процесі театралізованої діяльності необхідно дотримуватися певних вимог та правил [50].

1. Обмежтесь від несхвальних, осудливих оцінок творчих ідей учнів.
2. Будьте терпеливими до дивакуватих ідей, адже потрібно поважати допитливість, ідеї учнів, їх бажання творити. Старайтесь відповідати на всі запитання учнів, навіть якщо вони дивні та абсурдні.
3. Виражайте симпатію, слова похвали та підтримки до нових творчих починань молодших школярів, тобто уникайте будь-якої критики до перших спроб учнів.
4. Спробуйте забезпечити самовираження молодших школярів у творчій театралізованій діяльності.
5. Формуйте в учнів мотивацію до навчання та їх прагнення до успіху.
6. Підтримуйте творчу атмосферу під час театралізації.

Отже, художньо-творчий осередок надає молодшому школяреві нову, цікаву та невичерпну інформацію, яка є незамінним засобом втілення ігрових задумів. Таке середовище сприяє творчому використанню різноманітних уявлень про навколишній світ, реалістичних та наукових ситуацій для створення нових сюжетних ігор.

Педагогічна умова 2. Розвиток педагогічної творчості вчителя як організатора театралізованої діяльності

Сьогодні перед учителем усе частіше постає завдання щодо системного використання освітньо-виховних і розвивальних можливостей різних видів діяльності, обережного втручання в творчий процес дітей та оцінки його результатів. Учитель початкової школи повинен бути готовим до продуктивного діалогу з дітьми, спілкування з ними, на основі довіри, взаємоповаги та розумінні їх духовних потреб, творчих планів та естетичних інтересів. Перед вчителем постають вимоги щодо духовного розвитку, формування професійної культури та педагогічної майстерності.

Учені В. Козленко, О. Савченко, А. Слюсаренко вважають, що сучасний учитель це – «творча особистість з високим ступенем розвиненості мотивів, характерологічних особливостей і творчих умінь, що сприяють успішній творчій педагогічній діяльності, яка, внаслідок спеціальної професійної підготовки та постійного самовдосконалення набуває знань, умінь і навичок педагогічної праці, уміннями формування творчої особистості учня» [64, с. 3].

Учитель початкової школи є суб'єктом педагогічної творчості, тому він повинен бути сформований як творча індивідуальність, яка включає в себе творче мислення і здатність до творчої діяльності. Творчість педагога передбачає [66]:

- ефективне застосування педагогічного досвіду в нових умовах;
- здатність до нестандартного мислення;
- гнучкість при виконанні запланованого в неочікуваних ситуаціях;
- пошуково-проблемний стиль мислення;
- вдале імпровізування як на основі точного знання й компетентного розрахунку, так й інтуїтивно;
- вміння обґрунтовувати як раніше підготовлені, так й інтуїтивні рішення;
- розмаїття варіантів розвитку ідеї, реалізації її в конкретних умовах, вміння трансформувати рекомендації методичних посібників.

Учитель початкової школи має бути підготовленим до організації творчої діяльності молодших школярів, адже від нього залежить вибір окремих форм організації творчої роботи, створення позитивної емоційної атмосфери на уроці, у процесі театралізованої діяльності, яка б спонукала дітей до творчості. Педагог покликаний забезпечувати необхідну мотивацію творчої діяльності дітей, сприяти виявленню творчої активності молодших школярів.

Отже, творчий педагог – це особистість, яка має внутрішні передумови, що забезпечують її мотивацію до творчої та пошукової

активності, дослідницької поведінки. Тобто, учителя можна назвати творчим, якщо він спроможний до актуалізації творчого потенціалу в різних видах життєдіяльності за власною ініціативою та усвідомленим вибором відповідних засобів.

Педагогічна умова 3. Використання різних видів театралізованої діяльності задля розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Характерною ознакою молодшого шкільного віку є забезпечення творчого розвитку дітей, який слугує основою для набуття подальших знань, умінь та навичок у різних сферах життєдіяльності. Величезний потенціал щодо розвитку творчих здібностей учнів містять театралізовані ігри.

Ігри-драматизації – це особливий вид ігрової діяльності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, яка проводиться за змістом добре знайомої дітям казки чи оповідання [4]. Молодші школярі повинні вміти драматизувати, тобто розігрувати в особах будь-який літературний твір, зберігаючи послідовність епізодів. Учні повинні творчо підходити до сюжету гри, послідовності подій, що відбуваються у творі, до вчинків героїв, наближаючи своє мовлення, міміку, та жести до типу характеру літературного героя [5].

Існують різні види драматизації: ігри-імітації образів тварин, людей, літературних персонажів; інсценування творів; рольові діалоги на основі тексту; постановки вистав поодиночі або за декількома творами; ігри-імпровізації з розігруванням сюжету без попередньої підготовки.

Самостійність гри-драматизації визначається знаннями дітьми художнього твору, вподобаннями літературних героїв. А наявність костюмів, атрибутів, декорацій, які учні виготовили з друзями та вчителем, будуть позитивним стимулом молодших школярів до гри.

Для ефективного процесу гри-драматизації потрібно, щоб молодші школярі:

- мали певний досвід сприйняття літературних творів (уміння переживати й осмислювати);
- володіли уміннями взаємодії з театральним мистецтвом (специфічна мова театального мистецтва);
- із задоволенням включалися в ігрову діяльність відповідно до своїх здібностей і можливостей (наприклад, «дитина-актор», «дитина-режисер», «дитина-глядач», «дитина-декоратор вистави» тощо).

Л. Артемова, Ю. Косенко зауважують, що сюжетно-рольова гра – це діяльність, у якій учні, виконуючи ролі й створюючи ігрову ситуацію, моделюють діяльність дорослих – її зміст, мотиви, завдання і норми взаємин, що існують між людьми [5]. Сюжетно-рольова гра має наступні структурні компоненти: сюжет, зміст, роль. Цей вид ігор відрізняє від інших видів насамперед наявністю сюжету. У сюжетно-рольовій грі немає попередньо сформованих правил, тому школярі можуть показати увесь свій емоційний і практичний досвід, творчий потенціал. У процесі цієї гри учні можуть використовувати різні предмети.

Науковці Л. Артемова, Н. Гавриш, Р. Жуковська, Н. Карпинська зауважують, що до творчих вербальних ігор належать також театралізовані ігри, які будуються за змістом художніх творів і супроводжуються мовленням.

Театралізовані ігри – це розігрування в особах певного літературного твору й відтворення за допомогою виразних засобів (інтонації, міміки, жестів, пози, ходи) конкретних образів [4].

Науковці Є. Гаспарова, Є. Кравцова, С. Новосьолова зауважують, що різновидом сюжетно-рольової гри є режисерські ігри. Основна відмінність режисерських ігор полягає в тому, що це здебільшого індивідуальні ігри, в яких дитина керує уявлюваною ситуацією в цілому, діє одночасно за всіх учасників.

Режисерські ігри – це творчі ігри. У них, як і в будь-яких творчих іграх, є уявлювана чи вигадана ситуація. Учень проявляє творчість і фантазію, придумує зміст та сюжет гри, визначає її учасників.

Отже, у наукових дослідженнях переконливо доведено, що драматизація та інсценування є ефективним засобом розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Таким чином, ми припускаємо, що застосування комплексу педагогічних умов, а саме: створення художньо-творчого середовища з метою розвитку творчих здібностей учнів; розвиток педагогічної творчості вчителя як організатора театралізованої діяльності; використання різних видів театралізованої діяльності задля розвитку творчих здібностей молодших школярів – буде сприятливо впливати на розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі театралізованої діяльності.

2.3. Методичні особливості використання театралізації в освітньому процесі з молодшими школярами

Сучасна система освіти спрямована на формування високоосвіченої, інтелектуально розвиненої та творчої особистості. Діяльність виступає як зовнішній розвиток у школярів пізнавальних процесів, дослідницьких навичок та творчого потенціалу. Все це розвивається у дитини ефективніше, якщо застосовувати нетрадиційні форми організації освітнього процесу. До таких можна віднести уроки із застосуванням елементів театралізації.

Театралізована діяльність є одним з найбільш результативних засобів вираження творчих здібностей. У театрі одним з головних аспектів є делікатність у спілкуванні. Тому головне для вчителя встановити зв'язок між дітьми, адже чуйність і люб'язність у спілкуванні між учнями, в їх поведінці – це ті якості особистості, у формуванні яких потрібні особливі педагогічні зусилля.

Театралізована діяльність може проявлятися в різних видах:

– ігри-імітації образів тварин, людей, літературних персонажів (діти прокинулися-потягнулися, горобчики махають крилами) та імітація основних емоцій людини (виглянуло сонечко – діти зраділи: посміхнулися, заплескали в долоні, застрибали на місці);

– рольові діалоги на основі тексту («Рукавичка», «Лисичка-сестричка» та ін.);

– інсценування творів (В. Сутєєв «Під грибом», К. Чуковський «Курча»);

– постановка спектаклів;

– ігри-імпровізації з розігрування сюжету без підготовки.

Також різноманітні театральні форми:

– настільний театр;

– стендовий театр;

– театр картинок;

– ляльковий театр;

– мімічний театр;

– театр пластики й жесту тощо [31].

Для театралізованої діяльності молодших школярів використовують різні види театру. Будь-який вид театру має характерні можливості щодо розвитку творчих здібностей учнів. Одна з найбільш загальнодоступних, масових і корисних для першокласників театральних форм у школах – це *настільний театр* [31]:

Пальчиковий театр – казковий світ дитини, який вміщується на її долоньках. Розігруючи улюблені казки, вірші, включається уява, мислення, увага, розвивається мовлення. У результаті ігор з пальчиковими ляльками формуються просторові уявлення, розвивається спритність, точність, виразність, координація рухів, підвищується працездатність, тонус кори головного мозку. Сенс цього театру полягає в тому, щоб стимулювати учнів вдягати собі на пальці фігурки і намагатися розповісти казки (див. додаток Г).

Наприклад, на уроці з літературного читання в 2-му на класі на тему «Скринька українських народних казок. Читання казки «Горобець та билина» можна використати пальчиковий театр. Метою даного уроку буде закріплення змісту казки; навчити школярів відтворювати текст народної казки з рухами персонажів під час пальчикового театру; розвивати творчі здібності; виховувати в учнів інтерес до пальчикового театру.

Театр Яєць. Щоб створити ляльку для настільного театру яєць, треба, насамперед, підготувати робочу основу. Сире яйце слід проколоти з обох боків голкою, потім через тоненьку трубочку, дмухаючи, видалити вміст, добре промити водою і просушити. Далі закріпити на конусі форми ниточку чи гумку та дрібними деталями оздобити ляльку. Основою театру яєць може стати коробка з вирізаним широким боком, а зверху на тоненьких дерев'яних планочках закріплюються іграшки. На внутрішньому широкому боці розміщується декорація до казки (*див. додаток Д*).

Наведемо приклад використання театру Яєць на уроці мистецтва у першому класі на тему «Завітаємо до театру».

Мета уроку: познайомити школярів з театром як видом мистецтва, різними видами театрів; навчити виготовляти ляльки для театру Яєць; вчити користуватися мімкою, жестами й голосом у процесі театралізованої діяльності; розвивати уважність і творчість; виховувати інтерес до театру.

Обладнання: «Стіна слів» до теми уроку (театр, актор, сцена, режисер, завіса, декорації), яйця, ножиці, фарби або фломастери, відео театру Яєць казки «Рукавичка», запис музики.

Хід уроку:

II. Основна частина

— Діти, давайте підійдемо до стіни слів і познайомимось зі словами, які допоможуть нам познайомитися зі світом Театру (*діти знайомляться зі словами й з їх зображенням*).

— Як Ви гадаєте, хто такі актори?

— А чи можемо ми бути акторами?

- Давайте ми з Вами пограємо в гру «Ми – веселі тваринки».
- А чи хотіли б Ви поставити якусь виставу? Але для цього нам потрібно виготовити атрибути до театру Яєць. А я Вам у цьому допоможу.

Театр Шишок. Звичайна соснова чи ялинкова шишка може перетворитися на чудову ляльку. Для виготовлення іграшок настільного театру краще використовувати соснові чи кедрові шишки: вони об'ємніше і більш стійкі. Щоб «оживити» іграшку, треба з'єднати більшу шишку з меншою, причому тулуб – це вертикально розміщена шишка (кінчиком донизу), а голівка – горизонтально (кінчиком вбік). Для ніжок і лапок краще використати дрiт чи трубочки для соку, за основу слугуватимуть кришечки з пластикових пляшок, шапочки жолудів чи розрізані навпіл каштани. За таким принципом можна створити театр жолудів, театр каштанів.

Театр Мушель. Складнішим для виготовлення, але не менш цікавим для гри є театр мушель. Оскільки матеріал для цього виду настільного театру досить ламкий, то вихователеві слід провести попередню роботу про поводження з такими іграшками. Щоб з'явилася лялька, слід посортувати мушлі за розміром (непоганим матеріалом слугують і морські, і річкові мушлі), з'єднати половинки клеєм і знову посортувати об'ємні деталі на більші і менші. Тепер з'єднати голівки з тулубом, прикріпити до основ лапки (окремі мушлі), акварельними фарбами розмалювати мордочки, вушка, лапки і ляльки готові.

Театр Овочів. Цікавим моментом на осінньому святі буде театр овочів. Різноманітними деталями оздоблюються кабачок, гарбуз, кавун, баклажан, перець тощо. Неперевершеними фантазерами є батьки. Тож, залучивши батьків до участі у виставці персонажів із овочів, можна отримати оригінальні атрибути настільного театру овочів. Оскільки такі іграшки не зможуть довго зберігатися, то можна виготовити театр овочів із пап'є-маше. Гудзики стануть оченятами, нитки – волоссям чи бородою, намистинки – ротиком, а решту деталей можна домалювати фарбами.

Театр Топотунчиків. Для виготовлення іграшки – топотунчика, необхідно намалювати на картоні людину чи звіра, але ніжки чи нижні лапки малювати не треба. Потім зображення вирізати. Кріпиться фігурка до внутрішньої долоні за допомогою тоненької гумки. На середній та вказівний пальці одягаються ніжки (наперстки чи корки з-під одеколону, обклеєні тканиною чи кольоровим папером). Така іграшка може «ходити», «бігати», «танцювати» на столі, при цьому її ніжки тупотять. Учні зможуть виготовити ці іграшки самостійно. Футляром для збереження іграшок може слугувати коробка з-під торта або цукерок. Коли її оздобити малюнками, вона приваблюватиме малят, викликатиме інтерес до самостійної гри (див. додаток Ж).

Наведемо приклад ранкової зустрічі на тему «Ми творимо театр»:

1. Вітання

2. Обмін інформацією за темою дня «Ми творимо театр»

– Давайте пригадаємо, а що так «театр»?

– А як Ви гадаєте, що потрібно для створення театру?

– Сьогодні у нашому театрі я буду режисером, а Ви – чудовими й креативними акторами. Ми спробуємо вийти в образ і донести ідею вистави за допомогою театру Топотунчиків.

3. Показ вистави.

Інший вид театру, який синтезує різноманітні знання та вміння дітей, сприяє розвитку їхніх творчих здібностей, є ляльковий театр.

Ляльковий театр – це особливий вид мистецтва, бо його персонажами є ляльки. Їх діти люблять створювати самі. Найцікавіші персонажі можна створити з будь-якого предмета. Книга теж може бути персонажем вистави (див. додаток З).

Важливим завданням є вдалий добір до репертуару творів різноманітних жанрів – від народних до авторських казок, п'єс відомих дитячих письменників, що мають морально-виховну цінність і виконують завдання: розвивальні (розвивають мовлення учнів, їх творчий потенціал,

вчать порівнювати способи зображення подій і характерів героїв; збагачують словниковий запас); виховні (виховують любов до народної творчості, уважне ставлення до іншої людини, вимогливість до себе та інші людські якості); пізнавальні (формують уявлення про особливості жанру п'єси, збагачують інформацією молодших школярів про світ і довкілля, про людей навколо у доступній формі). Керуючись цими завданнями, педагог і спрямовує свою роботу – не тільки у вузькому плані (здійснити постановку вистави, розкрити авторський задум, тему та ідею твору, схарактеризувати дійових осіб тощо), а й у більш широку площину – розвивати й виховувати учнів, їхні здібності, ціннісні орієнтири.

Постановка шкільної лялькової вистави починається з налагоджування систематичної роботи та включає:

1) організацію процесу роботи над виставою, де проводяться бесіди про театр і відбувається копітка робота над спектаклем;

2) виконавські завдання учасникам: на ідентифікацію образів природи (птахів, рослин, тварин); природних явищ (дощ, сонечко, хмарка), емоційних настроїв людини (сум, радість, хвилювання, тривога), казкових персонажів, на розвиток уяви, на відпрацювання декламації, жестів, рухів;

3) завдання з оформлення вистави: підбір музичного оформлення, розробка ескізів і виконання декорацій, костюмів, ляльок тощо;

4) робота над цілісністю вистави: усвідомлення учасниками ідеї та композиції вистави, що передбачає індивідуальну й колективну рефлекс [7].

Отже, використання на уроках різних видів театру сприяє «зануренню» в літературний твір та формуванню вдумливого читача; формує у дітей навички комунікації, взаємодії, співпраці в команді, вчить моделювати різні комунікативні ситуації, обирати стратегії спілкування, імпровізувати; розвиває емоційний інтелект: учні вчаться розуміти та відчувати літературних персонажів, зображувати їх, співпереживати їм та висловлювати ці почуття назагал; дає можливість мислити критично та креативно.

Велике значення для розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку відіграють театралізовані ігри (розігрування в особах літературного твору, відтворення за допомогою виражальних засобів (інтонації, міміки, жестів, пози, ходи) конкретних образів).

До театралізованих ігор належать ігри-драматизації, ігри на теми літературних творів та сюжетно-рольові ігри.

Гра-драматизація – це особливий вид театралізованих ігор, в яких дитина розігрує знайомий сюжет. Зазвичай, такі ігри організовуються за відповідним сценарієм літературного твору і полягають у розігруванні в особах літературних творів зі збереженням послідовності епізодів. Такий вид театралізованих ігор впливають на розвиток творчих здібностей учнів. Адже ці ігри вимагають від учасників певних умінь і навичок, здібностей, так як в тексті літературного твору, який молодші школярі драматизуватимуть, немає вказівок щодо виконання ігрових дій і ролей.

Підготовка до гри-драматизації має такі етапи [5] :

- 1 етап – знайомство (ознайомлення з художнім твором);
- 2 етап – робота передаванням емоцій (зосередження уваги на розвиток дитячої уяви; збагачення емоційного досвіду дітей за допомогою проникнення в емоційний стан літературних героїв);
- 3 етап – робота на практичне засвоєння засобів виразності твору (використання творчих вправ, спрямованих на розвиток умінь самостійного напрямку; використання інтонації; використання виразних рухів для передачі емоцій літературних героїв). Приклад гри-драматизації казки «Рукавичка» міститься у додатку К.

Наведемо приклади художніх творів, які можна використовувати для ігор-драматизацій у початковій школі:

- українська народна казка «Лисичка-сестричка» (2 клас);
- угорська казка «Як дівчинка короля перехитрила» (2 клас);
- пісня-гра «Ходить гарбуз по городу» (2 клас);
- українська народна казка «Кривенька качечка» (3 клас);

- народна пісня «Грицю, Грицю» (3 клас);
- літературна казка Ганса Крістіана Андерсона «Гидке качення» (4 клас);
- українська народна казка «Мудра дівчинка» (4 клас) та інші.

Не менш важливим для розвитку творчих здібностей учнів початкових класів є *ігри на тему літературного твору*. Вони відрізняються від ігор-драматизацій тим, що менш прив'язані до відповідного сюжету, а можуть об'єднувати події з різних літературних творів, учні можуть змінювати зміст та вигадувати нових героїв. Сюжет ігор дітей молодшого шкільного віку нерідко поєднує в собі різні події, сюжети казок, фільмів, оповідань, розповіді дорослих тощо (див. додаток Л).

Сюжетно-рольова гра (творча) – образна гра, за певним задумом дітей, який розкривається через певні дії. Наведемо приклади творчих ігор:

Гра «Веселі мавпочки»

Мета: *Розвивати увагу, спостережливість, швидкість реакції, пам'ять; виховувати дружлюбність.*

Матеріали: маски мавпочок.

Педагог. Уявіть, що ви всі мавпочки і сидите в клітці в зоопарку. Одного з вас ми вибираємо на роль відвідувача зоопарку. Він буде стояти в центрі і робити різні рухи і жести. «Мавпочки» передражнюють відвідувача, точно повторюють його жести і рухи. За допомогою лічилки обирають «відвідувача»:

*Тікав засьць через міст.
Довгі вуха, куций хвіст,
А ти далі не тікай,
рахувати починай,
раз, два, три - вийди ти.*

«Відвідувачі» протягом гри змінюються кілька разів.

Гра «Кухарі»

Мета: закріпити знання про овочі; розвивати увагу, спостережливість, швидкість реакції, пам'ять; виховувати працелюбність.

Матеріали: зображення овочів та продуктів для страв.

Діти діляться на дві команди (розраховуються на перший-другий). Перша команда готує першу страву, а друга – салат. Кожна дитина вигадує, яким продуктом він буде: цибулею, морквою, буряком, капустою, петрушкою, перцем, сіллю – для першої страви; картоплею, огірком, цибулею, перцем, яйцем, майонезом – для салату.

Потім всі діти стають у коло – виходить «каструля» – і співають пісню (імпровізація):

*Зварим швиденько ми борщик та суп,
Смачненьку кашу з декількох круп,
Наріжесм салату мов на цілий світ
І зварим компот – буде славний обід!*

Діти зупиняються, а ведучий (педагог) по черзі називає, що він хоче покласти в каstrулю. Впізнав себе дитина входить у коло. Коли всі «компоненти» страви опиняться в колі, ведучий пропонує приготувати іншу страву.

Отже, театралізовані ігри стимулюють особистісний розвиток дитини, розвивають естетичні почуття, здатність до перевтілення, самоповагу.

Американський психолог Дж. Гауен розробив рекомендації педагогам, щоб активно допомогти дітям в розвитку їх творчих здібностей:

- підтримувати схильність учнів до творчості та виявляти співчуття до невдач, уникати несхвальних оцінок її творчих ідей;
- бути терплячими до дивних ідей, поважати допитливість, запитання та ідеї дитини;
- давати учням можливість побути на самоті і дозволяти, якщо вони того хочуть, самим займатися своїми справами. Якщо цього не буде, то батьківська допомога може інколи сприйматися як «порушення кордонів» особистості;

- допомагати учням початкової школи вчитися будувати їх систему цінностей, не обов'язково засновану на їх власних поглядах, щоб вони могли поважати себе та свої ідеї порівняно з іншими ідеями та їх носіями (у роботі з художніми творами);

- знаходити слова підтримки для нових творчих починань молодших школярів, уникати критики щодо перших спроб, якими б невдалими вони не були;

- підтримувати необхідну для творчості атмосферу, допомагаючи дитині уникнути суспільного несхвалення, зменшити соціальні тертя та подолання негативну реакцію однолітків [68, с. 10].

Таким чином, театралізована діяльність допомагає розширити свідомість дітей, розвиває їх вміння керувати своїми почуттями, навчає дітей свідомо ставитися до своїх почуттів, до внутрішнього світу. Крім того дана діяльність дає можливість комплексно впливати на фундаментальні сфери психіки дитини: розум, волю, почуття, розвивають комунікативні універсальні навчальні дії та творчі здібності.

2.4. Досвід упровадження різних видів театралізації молодших школярів у освітньому процесі початкової школи

Для досягнення високих ефективних результатів у процесі засвоєння знань та практичному їх використанні у сучасній школі широко впроваджуються різноманітні методи та форми роботи з учнями.

Вплив на дитячу особистість різних видів театралізації значний і різноманітний. Головна вимога: вони мають бути повчальні, щоб діти вчилися об'єктивно оцінювати вчинки персонажів, робили самостійні висновки, набували необхідних знань. Водночас, готуючи разом із дорослими атрибути та декорації, діти виховуються естетично й емоційно. Залучаючись до театралізації, діти вчать імітувати характерні рухи казкових персонажів; осягають художньо-образні виражальні засоби (інтонацію, міміку,

пантоміму); вдосконалюють вокальні вміння; розвивають творчу самостійність у відтворенні образу.

Наведемо приклад творчого досвіду вчителів початкової школи, які ґрунтовно займалися цією проблемою.

Учитель початкової школи Н. Крутій КЗ «НСЗШ № 9» м. Нікополь вважає що «до творчого процесу обов'язково треба залучати як учнів, так і батьків. В основі цієї співтворчості лежить інтерес до людей, любов до них, вміння віднайти психологічну гармонію з кожним. Готуючись до уроку педагог намагається все обмірковувати, організувати так, щоб діти працювали творчо, із задоволенням, дивились на світ очима глядача (дитини), вірили у вигадку» [47].

Використовуючи в своїй роботі елементи театральної педагогіки, Н. Крутій розробила систему уроків з літературного читання: «Життя людини – найвища цінність», «Зимонько – снігуронько, наша білогрудонько»; «Соняшник – джерело творчого натхнення»; «Видатні письменники України»; «Зростаєте справжніми людьми»; «Урок мандрівка» (використання ігрових технологій, технології інтерактивного навчання) тощо. Саме використання елементів театральної педагогіки сприяє створенню на уроці ситуації успіху, яка, в свою чергу, викликає у школярів відчуття радості, задоволення від учіння [47].

У роботі над театальною виставою Крутій Н. ставить перед учнями такі завдання:

- визначення художньої ідеї вистави;
- виконавські завдання;
- завдання на оформлення вистави (музичне оформлення, виконання декорацій, костюмів, буфа торій тощо);
- навички оцінювання ідеї, змісту, композицій вистави й оцінювання спільних результатів та власних здобутків;
- виховання партнерства [47]. Таку виставу показують паралельним класам, батькам, молодшим класам та в позаурочний час.

Також, на уроках педагог впроваджує читання твору в особах, інсценізації музичних творів, міні-вистави, пластичні інтерпретації, анімації, картинок. На уроках мистецтва (4 клас) «Створення театральної декорації на свято Василя» учні виконували інсценізацію народного обряду «Водіння Кози». На практиці використовує також такі форми роботи: «Створи речення», «Закінчи речення», «Словесне малювання», «Наша казка», «Загадки», які сприяють розвитку фантазії, уяви, винахідливості, кмітливості, розвитку естетичних смаків [47].

М. Федорусь – учитель початкової школи вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, Карлівської гімназії ім. Ніни Герасименко (Полтавська обл.) у своїй роботі потужно використовує театральну діяльність [73].

Педагог впроваджує театралізацію як на уроках, так і в позаурочний час, використовуючи звичайні ляльки. У процесі підготовки до уроків створився ляльковий театр (див. рис. 2.6). Разом із дітьми Федорусь М. виготовляє декорації, складають колективно казки. Здебільшого педагог користується казками О. Сухомлинського, які діти дуже любили слухати, а потім інсценізувати. А ще дітям дуже подобається ілюструвати свої казки.

Рис. 2.6. Виготовлення декорацій молодшими школярами

М. Федорусь активно використовує гру-драматизацію з пальчиками. Атрибути для вистави діти надягають на пальці (див. рис. 2.7). По ходу розгортання сюжету діють одним або декількома пальцями, промовляючи текст. Можна зображати дії, знаходячись за ширмою або вільно пересуваючись по кімнаті.

Рис.2.7. Показ вистави учнями початкової школи

Молодші школярі включаючись в ігрову діяльність, відповідно до своїх творчих здібностей і можливостей, перебувають у таких образах:

- дитина-«режисер»;
- дитина-«актор»;
- дитина-«глядач»;
- дитина-«оформлювач»;
- «декоратор» вистави.

М. Федорусь дотримується думки, що «за театралізованою діяльністю майбутнє школи!».

В. Беркут – учитель Золотоніської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №3 Черкаської області дотримується позиції, що саме театральна діяльність позитивно впливає на всебічний розвиток молодших школярів. Вона переконана, що тільки невимушена обстановка в класі, коли між учителем і учнем встановлюється особистісний психологічний контакт, коли працюється легко й охоче, то це і буде запорукою у навчанні й вихованні [9].

На уроках В. Беркут перетворюється і в бабу із казки «Колобок», «Рукавичка», «Дідова дочка, бабина дочка», «Ріпка», у казкових героїв, літературних персонажів, і навіть у речі та різні явища. Сухий математичний чи мовний матеріал стає цікавим і захоплюючим. Звичайно беруть в цьому участь і діти. Є групи дітей, які самі створюють цікаві сценки, діалоги, самі грають з ляльками або перевтілюються в них (див. рис. 2.8 [9].

Рис. 2.8. Створення казок з дітьми молодшого шкільного віку

Беркут В. намагається мотивувати своїх учнів бути живими, гратись, а граючись вчити таблиці множення, корені, закінчення. Тому підготовка до уроку вимагає особливого підходу (наприклад, який театр краще підійде до даної теми, а кому дозволити з казкових героїв прийти на урок). Віра Леонідівна переконує, що національні Телесики, Незнайки, Лисички, Вовчики-братики – кращі за чужі й страшні, спотворені герої, як Нечупари, Гобліни, Покемони. Використання елементів театральної педагогіки сприяє створенню на уроці ситуації успіху. Дидактична гра, подача нового матеріалу театралізовано урізноманітнить урок, зробить його цікавим, запам'ятовуючим [9].

Театралізацію можна використовувати як елемент на уроці, або ж інколи готувати повністю театралізований урок. Це більш підходить для підсумкових уроків по темі. Такі уроки мають ширші можливості, вони залучають до роботи весь клас, дають змогу кожному учневі випробувати себе в різних ситуаціях і можуть охопити найрізноманітніші види робіт на уроці. Створені нові сюжети повинні захопити дитячу уяву, треба йти від зразків кращого в нашій дійсності – в світ фантазій, і тим підкреслити велич існуючих почуттів і дій в кращих проявах [9].

На думку В. Беркут, театралізація у житті дитини це:

- розвиток пізнавальних інтересів дітей, удосконалення їхніх психічних процесів (пам'яті, уяви, мислення), розширення світогляду та мовленнєвого спілкування.

- усвідомлення власного «Я» та можливість самовираження особистості, подолання невпевненості, зняття нервового напруження,

подолання сумнівів щодо себе, віра у власні сили, врівноваження процесів збудження і гальмування.

– високий рівень естетичного виховання, позитивний вплив на емоційну сферу дитини, акумулятор життєвої мудрості, оптимізму, енергії [9].

Барський ліцей № 2 Барської міської ради Вінницької області – середня загальноосвітня школа I-III ступенів із поглибленим вивченням іноземних мов у м. Бар Вінницької області велику роль відводить розвитку творчих здібностей у процесі театральної діяльності [79].

Так, у ліцеї створений учительський театр мініатюр та учнівський театр «Радіти». Керівники гуртка вважають, що «Театр – це світ мистецтва, який духовно збагачує людину, допомагає глибше пізнати красу навколишнього світу». Напрямки, на які опирається театральний гурток це:

- літературна діяльність (читання п'єси за ролями, постановка вистави);
- образотворча діяльність (добір одягу персонажів, малювання декорацій, виготовлення атрибутів);
- музична діяльність (виконання пісень, інсценування музичних творів тощо).

У ліцеї проводиться потужна робота щодо організації різноманітних вистав (див. рис. 2.9).

Рис.2.9. Проведення театральних вистав

У рамках тижня «Театр» систематично відбуваються зустрічі учнів перших класів із режисером аматорського театру «Барський МХАТ» І. Дєдовою та помічником режисера Р. Григор'євим (див. рис. 2.10). Спілкування з театралами проходить дуже весело та цікаво. Гості

розповідають про тонкощі акторської майстерності та особливості роботи в театрі [79].

Рис. 2.10. Зустріч із режисером аматорського театру «Барський МХАТ»

Учитель комунального закладу «Загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №22 Вінницької міської ради» Н. Максименко є керівником гуртка театрального мистецтва «Казковий світ театру». Заняття у театральному гуртку проводяться 3 рази на тиждень. Актуальним елементом роботи у протягом всього навчального року є використання театру іграшок, площинного театру відповідно до річного плану та тематики казок, інших літературних творів (рис. 2.11) [79].

Рис.2.11. Проведення театральних вистав

Форми організації гуртка «Казковий світ театру»: театралізація окремих епізодів казки; драматизація казок; показ театру іграшок; організація ігор-імітацій; інсценування та читання за ролями віршів, написаних у діалогічній формі.

Також учитель початкової школи, керівник гуртка Н. Максименко, взяла участь у засіданні загальноміської Школи молодого вчителя (2-3 рік роботи) – семінарі-практикумі на тему «Нова українська школа: чому і як

навчати учнів». Педагог допомогла колегам знайти вітамін креативності, а відтак активувати свої творчі ресурси (див. рис. 2.12).

Рис. 2.12. Семінар-практикум «Нова українська школа: чому і як навчати учнів»

Отже, вчителі початкової школи вважають, що проведення уроків з елементами театральної діяльності позитивно впливають на розвиток молодших школярів. Адже саме різноманітна тематика, різноманітний зміст творів, в яких відображаються різні сторони життя та діяльність дітей молодшого шкільного віку, розширюють їхній світогляд, уточнюють і збагачують знання, сприяють вихованню найкращих почуттів, розвивають творчі здібності. Великий і різнобічний вплив театралізації на особистість дитини дає можливість використовувати їх як впливовий, але ненав'язливий педагогічний засіб, бо сама дитина зазнає при цьому радості, задоволення.

ВИСНОВКИ

Розвиток творчих здібностей у молодших школярів займає важливе місце в освітньому процесі. Досвід багатьох вітчизняних і зарубіжних педагогів і психологів засвідчив про вірогідність успішного формування у школярів якостей творчої особистості. Для цього учням варто надавати максимум можливостей для випробовування себе в творчості, починаючи з найпростіших засобів. На нашу думку, театр – один із яскравих емоційних засобів, який формує смак дітей. Театр впливає на уявлення дітей різними засобами: словом, дією, зображувальним мистецтвом, музикою.

У процесі проведення нами дипломного дослідження, спрямованого на розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами театралізованої діяльності, нами були зроблені такі висновки:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури висвітлено проблему творчих здібностей та особливості розвитку творчих здібностей у молодшому шкільному віці. Проблема розвитку дитячих творчих здібностей є досить актуальною на сучасному етапі. Творчі здібності у психолого-педагогічній літературі розглядаються як індивідуально-психологічні здібності людини, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання та пов'язуються з створенням нового, оригінального продукту, з пошуком нових засобів діяльності тощо.

2. Охарактеризувавши творчо-розвивальний потенціал театралізованої діяльності. Ми дійшли до висновку, що театралізована діяльність є могутнім засобом розвитку творчого потенціалу учнів початкової школи. Під час перегляду вистави, знайомства з літературними творами за допомогою театру вони отримують зразки правильного, красивого, емоційно забарвленого зв'язного мовлення, насиченого влучними образними виразами, фразеологізмами. Театралізована діяльність дозволяє кожній дитині проявити творчу активність, розкрити свої емоційні можливості, підвищити самооцінку, покращити пам'ять, збагатити словниковий запас, тобто виховати інтелектуально та духовно розвинену особистість.

3. У ході констатувального етапу експерименту нами були виділені критерії (мотиваційний, орієнтаційний та операційний) та рівні (високий, середній, низький). Проведене нами дослідження дає змогу дійти до висновку, що переважає середній рівень розвитку творчих здібностей молодших школярів.

4. На основі теоретичного аналізу науково-методичної літератури нами було виокремлено наступні педагогічні умови, які б сприяли ефективному розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами театралізованої діяльності:

- створення художньо-творчого середовища з метою розвитку творчих здібностей учнів;
- розвиток педагогічної творчості вчителя як організатора театралізованої діяльності;
- використання різних видів театралізованої діяльності задля розвитку творчих здібностей молодших школярів.

5. Здійснення огляду досвіду упровадження різних видів театралізації молодших школярів у освітньому процесі початкової школи дав змогу підтвердити, що вчителі початкової школи використовують театралізовану діяльність в освітньому процесі. На думку педагогів, вплив театралізації є великим та різнобічним на особистість дитини. Дає можливість використовувати їх як впливовий, але ненав'язливий педагогічний засіб, бо сама дитина зазнає при цьому радості, задоволення.

Отже, проведене нами дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми розвитку творчих здібностей молодших школярів. Отже, саме театралізована діяльність допомагає розвивати у молодших школярів творчі здібності, розвивати образне мислення й уяву. Вона дозволяє зробити освітній процес доступним і захоплюючим для школярів. Чим раніше розпочати таку роботу з учнями початкової школи, тим більше шансів, що творчі можливості учнів не згаснуть, а будуть розвиватися та застосовуватися у різних сферах діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзенбарт М. М. Формування соціально-комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / М. М. Айзенбарт. – Одеса, 2016. – 274 с.
2. Аматыєва О. П. До проблеми підготовки педагогів ДНЗ до формування експресії мовлення в дітей старшого дошкільного віку [Електронний ресурс] / О. П. Аматыєва. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/pspo/2008_20_2/doc_pdf/Amat'eva_st.pdf.
3. Андреев В. И. Педагогика / В. И. Андреев. – Казань : Центр инновационных технологий, 2006. – 608 с.
4. Артемова Л. В. Розвиток теорії та практики дитячої гри / Л. В. Артемова // Дошкільне виховання. – 2010. – № 7. – С. 12-16.
5. Артемова Л.В. Театр і гра. Вдома, у дитячому садку, в школі / Л. В. Артемова; [пер. з рос.]. – 2-е вид. – Київ : Томіріс, 2002. – 291 с.
6. Барановська І. Г. Методи реалізації педагогічного потенціалу театру ляльок в початковій школі / І. Г. Барановська // Наукові записки: Збірник матеріалів звітної наукової конференції викладачів та студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв. – Серія «Мистецтво». – Вип. 4. – Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2014. – С. 7 - 9.
7. Барановська І. Г. Творчий розвиток молодших школярів засобами театральної діяльності / І. Г. Барановська // Наукові записки: Збірник матеріалів наукової конференції викладачів та студентів інституту педагогіки психології та мистецтв. – Серія «Мистецтво». – Вип. III. – Вінниця: ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 2012. – С. 11-15.
8. Барко В. Як визначити творчі здібності дитини? / В. Барко – К. : Україна, 1991. – 49 с.
9. Беркут В. Л. Досвід роботи / В. Л. Беркут [Електронний ресурс]. – Режим доступу // https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/initial/47022/.

10. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. – К.: Фенікс, 2014. – 137 с. – С. 53-59.

11. Білик Т. С. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових технологій / Т. С. Білик // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 10-11 листопада 2015 р.) / за ред. Г. С. Тарасенко ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД» 2015. – С. 316-320.

12. Богданова Н. Проблема формування творчої особистості / Наталія Богданова // Українська мова й література в сучасній школі. – 2012. – № 1. – С. 53-57.

13. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.

14. Ветлугина Н.А. Художественное творчество и ребенок. Монография. – М.: Педагогика, 1972. – 288 с.

15. Вікова і педагогічна психологія: Навч. посіб. / за ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Волинська, З. В. Огороднійчук. – К. : Каравела, 2008. – 400 с.

16. Водолага Н. В. Театральна абетка / Н. В. Водолага. – Донецьк : Лебідь, 2000. – 108 с.

17. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психол. очерк: Кн. для учителя. – 3-е изд. / Л. С. Выготский. – М.: Просвещение, 1991. – 93 с.

18. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психологическом развитии ребенка. / Выготский Л. С. – М.: Просвещение, 1996. – С.45-66.

19. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

20. Данько Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів / Наталія Данько // Початкова школа. – 2013. – № 4. – С. 1-2.

21. Демченко І. І., Пічкур М. О., Близнюк Т. О. Творчий розвиток учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва / І. І. Демченко, М. О. Пічкур, Т. О. Близнюк. – Київ, 2009. – 218 с.

22. Демченко О. П. Розвиток творчих здібностей майбутніх вихователів обдарованих дітей /О. П. Демченко // Сучасна освіта – доступність, якість, визнання: збірник наукових праць міжнародної науково-методичної конференції, 14-15 листопада 2018 року, м. Краматорськ / під заг. ред. д-ра техн. наук., проф. С. В. Ковалевського. – Краматорськ : ДДМА, 2018. – С.81-84.

23. Демченко О. П. Свято як форма національного виховання молодших школярів: технологічний аспект/ О. П. Демченко // Проблеми українського національного виховання : збірник наукових праць / за ред. Н. Скотної, М. Чепіль. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім.І.Франка, 2013. – С.261-272

24. Демченко Е.П. Формирование креативной компетентности будущих педагогов в контексте подготовки к работе с одаренными детьми / Е.П.Демченко, Ивета Кепуле //«Young Scientist» («Молодий вчений»). – 2018. – № 5.2 (57.2). – Май / Травень. – С.28-35.

25. Державна національна програма «Освіта» // (Україна ХХІ століття) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>

26. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument>.

27. Джемс У. Хрестоматия по психологии: психология мышления / сост. Ю. Гиппенрейтер. М.: АСТ, 2008. – 187 с.

28. Доценко С. Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи у процесі вивчення предметів природничо-математичного циклу (теоретичні та методологічні засади) : монографія. – Харків : «Мітра», 2018. – 380 с.

29. Дубровська А. Костянтин Ціолковський: мислитель, який випередив час [Електронний ресурс] / Анна Дубровська – Режим доступу до ресурсу: <https://poradi.com.ua/cholovikam/kostyantyn-tsiolkovskij-mislitel-yakij-viperediv-chas.html>.

30. Дьяченко О. М. Пути активизации воображения детей / О. М. Дьяченко // Вопросы психологии. – 1987. – № 1. – С. 3-4.

31. Електронний режим доступу <https://vseosvita.ua/library/vidi-nastilnogo-teatru-4780.html>.

32. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

33. Єніна Л. Розвиток творчих здібностей дітей / Л. Єніна // Палітра педагога. – 2002. – № 1. – С. 14-17.

34. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

35. Закон України «Про театри та театральні справи» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2605-15>.

36. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.

37. Ильин Е. Психология творчества, креативности, одаренности / Е. Ильин. – СПб: Питер, 2009. – 151 с.

38. Імбер В. І. Психологічні передумови формування творчості в молодшому шкільному віці / В. І. Імбер // Наукові записки. Серія: Психологія // 36. матеріалів звітної науково-практичної конференції викладачів і студентів. – Вип.4. – Вінниця, 2013. – С.14-16.

39. Карабаєва І. Сучасні підходи до понятійно-термінологічного забезпечення процесу створення розвивального середовища ДНЗ / І. Карабаєва // Вісник Інституту розвитку дитини. – Серія : Філософія, педагогіка, психологія. – 2014. – Вип. 31. – С. 129-134.

40. Клековкін О. THEATRICA: Лексикон / О. Клековкін; Ін-т проблем сучас. мистецтва НАН України. – Київ: Фенікс, 2012. – 800 с.

41. Комарівська Н. Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами літературної загадки / Н. Комарівська // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв, 9-11 квітня 2014 р., м. Вінниця / за ред. Г. С. Тарасенко ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – Вип. 3. – С.229-233.

42. Комарівська Н. Творчий розвиток молодших школярів на уроках літературного читання / Н. Комарівська // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. – Вип. 5. – С. 168-172.

43. Комісаренко Н. О. Творчість учнів як засіб їх самореалізації для розвитку інтересів, нахилів і здібностей у позакласній діяльності / Н. О. Комісаренко // Збірник наукових праць уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини/ За ред. В.Г. Кузя. – К.: Науковий світ, 2000. – С.123-129.

44. Костюк Г. С. Здібності та їх розвиток у дітей / Г. С. Костюк. – Київ: Знання, 1963. – 80 с.

45. Костюшко Г. О. Педагогічні умови організації театральної самодіяльності / Г. О. Костюшко // Наукові записки : педагогічні та історичні науки. Вип. 57 / М-во освіти і науки України, НПУ ім. М.П. Драгоманова ; Укл. П.В. Дмитренко, Л.Л. Макаренко, редкол. М.І. Шкіль. – Київ : НПУ, 2004. – С. 68-75.

46. Крутецкий В. А. Психология: учебник [для учащихся пед.училищ] / В. А. Крутецкий. – М.: Просвещение, 1980. – 352 с.

47. Крутій Н. Досвід роботи / Н. Крутій [Електронний ресурс]. Режим доступу // <https://school9.dp.ua/load/krutiy.pdf>.

48. Лейтес Н. С. Возрастные и типологические предпосылки развития способностей : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : № 21960 / Акад. пед. наук СССР, Науч.-исслед. ин-т психологии. – М., 1970. – 31 с.

49. Любчак Л. В. Розвиток артистичних умінь майбутніх вихователів ДНЗ засобами лялькового театру / Л. В. Любчак // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 4-5 квітня 2013 р.). / За ред. Г. С. Тарасенко. – Вінниця: ТОВ “Нілан ЛТД”, 2013. – Вип. 2. – С. 451-454.

50. Моляко В. О., Музика О. Л. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / В. О. Моляко, О. Л. Музика. – Житомир, 2007. – 319 с.

51. Моляко В. А. Психология творческой деятельности / В. А. Моляко – К., 1978. – 45 с.

52. Морозова О. В. Творческое воображение в младшем школьном возрасте [Электронный ресурс]: м-лы XX Междунар. заочной науч.-конф. «Инновации в науке». – Новосибирск: Изд. «СибАк», 2013. – С. 71-77.

53. Національна доктрина розвитку освіти (затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/200) // Освіта України. – 2002. – № 33 (23 квітня). – С. 4-6.

54. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>.

55. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 160 с. С.11.

56. Новий освітній простір: мотивуючий простір[Електронний ресурс].
// https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/407/NOP_Motivuyuchi-prostir.pdf.

57. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. / О. М. Олійник. – Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. – 163 с.

58. Пехота О. М. Освітні технології / О. М. Пехота. – К.: А.С.К., 2003. – 256 с.

59. Пономарьов Я. Педагогическая психология – М.: Владос-Прес, 2003. – 340 с.

60. Психологічне дослідження творчого потенціалу особистості: монографія / Авт. кол., наук. кер. В. Моляко. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 208 с.

61. Равлюк Т. Діагностика та раннє виявлення творчих здібностей учнів / Т. Равлюк // Вісник Львів. ун-ту. Серія педагогічна. – 2005. – Вип. 20. – С. 112-118.

62. Рубинштейн С. А. Проблемы общей психологии / С. А. Рубинштейн. – М.: Педагогика, 1976. – 416 с.

63. Савкуева В. Решение творческих задач как условие развития креативности мышления / В. Савкуева // Начальная школа: плюс До и После. – 2013. – №7. – С. 4.

64. Савченко О. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів / О. Савченко // Початкова школа: Науково-методичний журнал. – 2001. – № 7. – С. 1-4.

65. Середа І. О. Творчі здібності людини: визначення, сутність, структура / І. О. Середа // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 4. – С. 111-113.

66. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник / С. О. Сисоєва – К.: Мілені, ум, 2006. – 344 с.

67. Сластенин В. и др. Педагогика: учеб.пособие для студ.всш. пед. Учеб.заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; под ред. В. А. Сластенина. – М. : «Академия», 2002. – 576 с.

68. Смульсон М. Психологічні засади розвитку інтелекту дорослих / М. Смульсон // Проблеми сучасної психології. –2013. – № 1. – С. 9-15.

69. Стахова И.А. Развитие творческих способностей будущих учителей начальных классов в вузе путем использования инновационных технологий / И.А. Стахова // Глобалдашуу шартында Кыргыз Республикасында улуттук билим берүү системасынын проблемалары : аттуу эл аралык илимий-практикалык конференциянын материалдары. – Бишкек, 2015. – С. 147-152.

70. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1976. – Т. 1. – 653 с.

71. Татаркевич В. Історія шести понять: Мистецтво. Прекрасне. Форма. Творчість. Відтворництво. Естетичне переживання / В. Татаркевич. – К.: Юніверс, 2001. – 500 с.

72. Туриніна О. Л. Психологія творчості: [навч.посіб.] / О. Л. Туриніна. – К.: МАУП, 2007. – 167 с.

73. Федорусь М. Б. Досвід роботи / М. Б. Федорусь // [Електронний ресурс]. Режим доступу // <http://osnova.com.ua/news/1598->

74. Чорна Л. Г. Психологія забезпечення розвитку творчих здібностей учнів / Л. Г. Чорна // Психологічна газета. – 2001. – №2. – С.22-24.

75. Чурилова Ц. Р. Методика и организация театральной деятельности / Ц. Р. Чурилова. – М.: Владос, 2003. – 223 с.

76. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник / В. Б. Шапар. – Харків : Прапор, 2004. – 640 с.

77. Як допомогти дитині стати творчою особистістю / Упоряд. Д. Шелестова. – К., 2003. – 112 с.

78. Fromm E. The creative attitude in H.Andercon (Ed.). Creativity and its cultivayion. / E. Fromm. – New York: Harper and Row, 1959. – P. 96-97.

79. <http://nvkbar.at.ua/>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкетування «Моє ставлення до театру»

Шановний учню / Шановна ученице!

Просимо тебе заповнити анкету та відповісти на питання про тебе, твоє життя вдома й у школі. Відповіді, які ти надаси, не побачать однокласники, вчителі та інші дорослі. Сміливо розпочинай роботу!

В анкеті ти побачиш різні питання. Відповідаючи на деякі з них, тобі потрібно буде вибрати **одну** відповідь із запропонованих варіантів і позначити її так, як показано в прикладі 1.

Приклад 1.

Ти ходиш до школи? (вибери тільки одну відповідь)	
✓ Так	Ні

Відповідаючи на деякі інші питання, ти також матимеш варіанти відповідей, але тобі потрібно буде вибрати з них **усі** ті, які тобі підходять. У прикладі 2 наведено таке питання й показано, як позначити в ньому відповіді.

Приклад 2.

Як ти звичайно проводиш час з друзями? (вибери все , що тобі підходить)	
Граюся у дворі / на майданчику	✓
Граю в комп'ютерні ігри	✓
Виконую домашні завдання	
Читаю книжки	

Також в анкеті будуть питання, відповіді на які наведено в таблицях. Відповідаючи на такі питання, тобі потрібно вибрати **одну** відповідь у **кожному рядку** таблиці та позначити свою відповідь так, як показано в прикладі 3.

Приклад 3.

Як часто ти робиш таке? (вибери тільки одну відповідь в кожному рядку)				
	Ніколи або майже ніколи	Кілька разів на місяць	Кілька разів на тиждень	Щодня
Ходжу на екскурсії з класом		✓		
Займаюсь спортом			✓	
Відпочиваю на природі		✓		

• Уважно прочитай кожне питання й вибери відповідь, яка стосується тебе або найточніше тебе характеризує.

• Якщо ти вирішиш змінити свою відповідь на якесь питання, закресли ту, яку вибрав / вибрала раніше, і познач нову.

• Якщо ти не розумієш питання, варіанта відповіді або маєш сумніви щодо своєї відповіді, попроси вчителя або іншого дорослого про допомогу.

Питання

1. Ти дівчинка чи хлопчик?
 - ☐ Дівчинка
 - ☐ Хлопчик
2. Коли ти народився / народилась?
 - ☐ Січень
 - ☐ Лютий
 - ☐ Березень
 - ☐ Квітень
 - ☐ Травень
 - ☐ Червень
 - ☐ Липень
 - ☐ Серпень
 - ☐ Вересень
 - ☐ Жовтень
 - ☐ Листопад
 - ☐ Грудень
3. Де ти провів / провела свої літні канікули? *(вибери всі місця, де ти був / була влітку)*
 - ☐ Удома
 - ☐ На нашій дачі
 - ☐ У гостях у бабусі, дідуся чи інших родичів
 - ☐ На курорті (у санаторії, таборі відпочинку тощо) в Україні
 - ☐ На курорті за кордоном
 - ☐ Інше (напиши, де саме)
4. Як часто ти відвідуєш театр?
 - ☐ Іноді або не відвідную
 - ☐ Один або декілька разів на місяць
 - ☐ Щотижня
 - ☐ Щодня
5. Чи знаєш ти, що потрібно для того, щоб відвідувати театр?
 - ☐ Так
 - ☐ Ні
6. Скільки приблизно вистав ти відвідав / відвідала за цей рік?
 - ☐ Жодної
 - ☐ Одну або дві
 - ☐ Менше п'яти
 - ☐ Більше п'яти

☐ Десять і більше

7. Чи знаєш ти хто працює в театрі над створенням вистав? *(напиши відповідь словами)*

8. Що саме тобі подобається в театрі? *(напиши відповідь словами)*

9. Яка вистава тобі запам'яталась найбільше та чому? *(напиши відповідь словами)*

10. Вистави якого репертуару тобі більше подобаються? *(обери одну або кілька відповідей)*

- ☐ Циркове шоу
- ☐ Пригодницькі історії
- ☐ Казка
- ☐ Вистава-гра
- ☐ Повчальна історія
- ☐ Комедія
- ☐ Мюзикл
- ☐ Фантазія

11. Що тобі найбільше подобається в театрі? *(напиши відповідь словами)*

12. З ким ти зазвичай відвідуєш театральні вистави? *(обери одну або кілька відповідей)*

- ☐ Сам / сама
- ☐ З батьками
- ☐ З родичами
- ☐ З вчителем і класом
- ☐ З друзями

13. Хто зазвичай проявляє ініціативу для того щоб відвідати виставу?

- ☐ Ти
- ☐ Твої батьки
- ☐ Вчитель
- ☐ Ніхто

14. Що нового останнім часом ти дізнався / дізналась відвідавши театр? *(напиши відповідь словами)*

15. Чи хотів / хотіла б ти взяти участь у виставі як справжній актор?

- ☐ Так
- ☐ Ні
- ☐ Скоріше так, ніж ні
- ☐ Скоріше ні, ніж так

Додаток Б

Критерії, що використовуються при проведенні результатів тестування

Фігура	Кількість балів	Вид малюнка
1	0	Абстрактний візерунок, обличчя, голова людини, окуляри, птаха, чайка
	1	Брови, очі. хвиля, море, морда тварини, хмара, серп, сова, квітка, яблуко, людина, собака
	2	Всі інші менш стандартні і оригінальні малюнки
2	0	Абстрактний візерунок, дерево, рогатка, квітка
	1	Буква, дім. символ, вказівник, слід ноги птаха, цифра, людина
	2	Всі інші більш оригінальні малюнки
3	0	Абстрактний візерунок, звукові і радіохвилі, обличчя людини, човен, корабель, люди, фрукти
	1	Вітер, хмара, дощ. шарики, деталі дерева, дорога, міст, каруселі, морда тварини, колеса, лук і стріли, риба, верстати, квіти
	2	Всі інші більш оригінальні малюнки
4	0	Абстрактний візерунок, хвиля, море. змія, хвіст, знак питання
	1	Кішка, крісло, ложка, миша, гусениця, черв'як, окуляри, мушля, гуска, лебідь, квітка, трубка для паління
	2	Всі інші більш оригінальні малюнки
5	0	Абстрактний візерунок, таріль, ваза. чаша, човен, корабель, обличчя людини, парасоля
	1	Водоймище, озеро, гриб. губи, підборіддя, таз. лимон, яблуко, лук і стріли, байрак, яма. риба, яйце
	2	Всі інші більш оригінальні малюнки
6	0	Абстрактний візерунок, драбина, сходи, обличчя людини
	1	Гора, скеля, ваза, ялинка, светр, піджак, сукня, блискавка, гроза, людина, квітка

	2	Всі інші більш оригінальні малюнки
7	0	Абстрактний візерунок, машина, ключ, серп
	1	Гриб, черпак, ківш, лінза, обличчя людини, молоток, окуляри, самокат, серп і молот, тенісна ракетка
	2	Всі інші більш оригінальні малюнки
8	0	Абстрактний візерунок, дівчинка, жінка, очі і тіло людини
	1	Буква, ваза, дерево, книга, майка, сукня, ракета, кінка, ним
	2	Всі інші більш оригінальні малюнки
9	0	Абстрактний візерунок, пагорб, горн, буква, вуха тварина
	1	Верблюди, вовк, кішка, лисиця, обличчя людини, собака, людина, фігура
	2	Всі інші більш оригінальні малюнки
10	0	Абстрактний візерунок, гуска, качка, дерево, обличчя, лисиця
	1	Буратіно. дівчинка, птах, цифра, людина, фігура.
	2	Всі інші більш оригінальні малюнки

Набрані 17—20 балів свідчать про високий рівень креативності;

11-16 – середній рівень;

7—10 – низький рівень.

Додаток В

**Порівняльна таблиця учнівських результатів
(за тестом Торренса «Закінчи малюнок»)**

№	Прізвище	Ф1	Ф2	Ф3	Ф4	Ф5	Ф6	Ф7	Ф8	Ф9	Ф10
1.	Ангеліна В. (14 балів)	2	1	1	2	1	1	1	1	2	2
2.	Андрій К. (14 балів)	1	2	2	1	1	2	1	2	1	1
3.	Богдан П. (11 балів)	1	1	2	2	2	1	1	0	0	1
4.	Ганна Ф. (10 балів)	1	1	2	2	2	0	0	1	1	0
5.	Катерина К. (11 балів)	2	0	2	0	2	2	1	0	2	0
6.	Кирило Д. (13 балів)	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1
7.	Кіра В. (6 балів)	2	0	0	0	1	2	1	0	0	0
8.	Константин К. (14 балів)	2	0	0	2	1	2	2	1	2	2
9.	Лариса З. (8 балів)	0	0	0	1	1	1	1	1	1	2
10.	Леонід М. (18 балів)	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2
11.	Михайло П. (16 балів)	1	1	2	2	0	2	2	2	2	2
12.	Наталя Ф. (10 балів)	2	2	2	0	0	1	2	1	0	0
13.	Натан В. (10 балів)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
14.	Ніколь Р. (15 балів)	2	2	2	0	2	1	2	2	0	2
15.	Олександра Л. (9 балів)	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
16.	Олег В. (14 балів)	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1
17.	Олена С. (10 балів)	2	2	1	1	1	1	0	0	0	2
18.	Петро Л. (10 балів)	0	0	2	2	1	1	2	2	0	0
19.	Поліна Б. (16 балів)	1	2	2	2	0	2	2	2	2	1
20.	Роман Г. (15 балів)	2	2	2	2	1	1	2	1	1	1
21.	Софія А. (16 балів)	0	2	2	2	0	2	2	2	2	2
22.	Сергій З. (16 балів)	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1
23.	Юрій П. (8 балів)	0	1	1	1	1	1	1	0	0	2
24.	Яна Ц. (9 балів)	1	0	1	2	1	1	2	0	0	1

Пальчиковий театр

Театр яєць

Театр Топотунчиків

Лялькова вистава «У казковім лісі»

(<https://vseosvita.ua/library/lalkova-vistava-dla-ditej-doskilnogo-viku-u-kazkovim-lisi-140093.html>)

Дійові особи: Дід, Баба, Іринка, Лисиця, Собака, Заєць, Медвідь, Вовк

Звучить музика «У казковім лісі»

Виходить з піснею Дід Панас

ДІД ПАНАС:

Добрий день, вам любі діти.

Здрастуйте. Це я дід Панас

Прийшов, щоб розважити вас.

Віршів, багато казок цілий віз

У торбі малята для вас я приніс.

Глядіть не пустуйте свої вуха

Для казок приготуйте.

Ви любите слухати, я знаю,

Сидіть тихенько, а я починаю.

Жили собі дід та баба ..Ой.. забув ..старий я став і забув. Що ж робити? А.. Треба бабу Оришку покликати вона все знає.

Бабо Оришко, бабо Оришко. Не чує. Ану, дітки, допоможіть мені покликати бабу. *(Гукають разом з дітьми)*

Забігає баба Оришка.

БАБА. Діду діду ,у нас біда!

ДІД. Що таке, що трапилось?

БАБА. Зникла наша онучка, Іринка-мудринка.

Діти ви не бачили її часом ?

(діти відповідають)

Що ж робити? Що робити?

ДІД. Я придумав. Давай погукаємо нашого песика гавчика. Він повинен носом слід узяти.

БАБА. Давай. Песику, де ти, а йди сюди на допомогу!

ДІД. Песику Гавчику ходи сюди!

БАБА. Дітки давайте разом погукаємо. Песику! Гавчику!

(Гукає разом з дітьми)

ГАВЧИК. *(за ширмою)* Гав! Гав! Я тут ! Ви мене кликали?

ДІД. Гавчику-песику, допоможи нам внучку найти, десь зникла.

БАБА. Допоможи!

ГАВЧИК. Гав ,гав! Зараз повітря понюхаю, гав. Знаю, знаю, це лисиця вкрала вашу онучку.

БАБА. Ой лишенько! Що ж робити?

ДІД. Дійсно. Що ж робити?

ГАВЧИК. Придумав! Зараз ми будемо грати і співати. А лисичка почує нас і прийде.

БАБА: Діти лисичка у нас яка? Хитра. А ми її перехитримо.

Ми зараз будемо гратися і танцювати .

Лисичка почує, що у нас весело і прийде.

Дітки, слухайте уважно пісеньку і повторюйте рухи за мною

Проводить танець гри «Якщо весело живеться роби так»

БАБА. Діду, давай і ми затанцюємо.

Фонограма « Ой там на товчку на базарі»

(Дід і баба танцюють, під час танцю з'являється лиска.

Дід і собака ловлять її накидають мотузок на лисицю).

БАБА. Невже злодійку піймали?

ДІД. Зв'язати треба.

БАБА. Кажи, де моя внучка Іринка?

ЛИСКА. Бідна я бідна, схопили наче злодійку. Я ж сама чесна звірина на всім казковім світі! Діти, от скажіть півника я не брала? *(відповідь дітей)* Рибки з воза не таскала? *(відповідь дітей)* І колобка не їла? *(відповідь)* Неправда я чесна лисиця!

ДІД. Бачиш злодійко, діти все знають.

ГАВЧИК. Кажі клята де наша внучка Іринка?

ЛИСИЧКА. Діти я вас прошу визволіть мене, а я вам пиріжок принесу.

ДІД. У пастухів вкраде.

ЛИСИЧКА. Я вам півника принесу.

БАБА. У котика вкраде.

ГАВЧИК. Не викручуйся, хитрунко, нам Іринку поверни.

ЛИСИЧКА. Ой, замучили до краю, поверни та поверни, гаразд ,нумо погукаємо всі разом, діти, допоможіть мені - Мудринко Іринко!

(гукає разом з дітьми)

ІРИНКА. Не можу лисиця мене на три замки закрила.

ГАВЧИК. *(грізно)* Гр-гав давай ключ!

ЛИСИЧКА. Спочатку розв'яжіть мене *(дід і собака розв'язують)*

ГАВЧИК. Гав, говори!

ЛИСИЧКА. А тепер вибачтесь за те що зв'язали, злодійкою назвали, а потім дам ключ!

ДІД. Добре ми вибачимося, але спочатку віддай ключ.

ЛИСИЧКА. Домовилися, тільки відійдіть від мене.

БАБА. Бач, яка хитрюща.

ГАВЧИК. Ага, ми відійдемо, а вона фіть, тільки ми її й бачили.

ДІД. Ти, гавчику, краще тримай її за хвоста, щоб вона не дременула.

ГАВЧИК. Добре *(бере її за хвіст)*

ЛИСИЧКА. Ой які ви всі не довірливі ! Забирайте ваш ключ, а мені віддайте хвіст *(гладить хвіст)*. Ріднесенький, малесенький, рудесенький.
(Зникає)

На сцені з'являється Іринка

ІРИНКА. Бабусю, дідусю!

БАБА. Внученька моя дорогенька знайшлась.

ДІД. Де ти була онучко ?

ІРИНКА. Я йшла на зустріч з вами, а тут дощик пішов, ну я і зайшла у казкову бібліотеку, а лисичка взяла мене і зачинила. А в бібліотеці казок видимо - не видимо загадки, скоромовки.

ГАВЧИК. А ну скажи нам хоч одну скоро... скоро... скоромовку.

ІРИНКА. Із задоволенням.

Прийшов Прокіп - кипить окріп,
пішов Прокіп - кипить окріп,
як при Прокопі кипів окріп –
так без Прокопа кипить окріп.

ГАВЧИК. (*гавчик пробує, путається*) Ой, я ніяк, гав не можу проскорогавкати. Давайте краще загадки дітям позагадуємо.

ІРИНКА. Добре, слухайте діти загадки (*загадки 3-4 штуки*)

ГАВЧИК. І я знаю загадки відгадайте:

Біля хати сторож всіх сусідів знає, а до хати не пускає. (*собака*)

ДІД. А я скажу вам діти казку:

Приніс зайчик дров в'язку,

Поколов їх дрібненько,

Зварив юшку швиденько.

Юшка була солодка,

А моя казка коротка.

БАБА.

Скажу вам дітки другу:

Прибіг котик із луку,

Ліг собі серед печі!

Мурмотів дивні речі,

Дайте бубликів в'язку

Докажу вам ту казку!

ІРИНКА

Ще б третю сказала:

Мушка в хаті літала,

У сметану влетіла.

Вийти звідти не вміла

Далі далі не можна,

Бо ця казка тривожна.

БАБА. Дітки, ми знаємо, що ви любите багато казок. А які ви знаєте казки? Назвіть нам. (*Діти називають казки*). Молодці, діти!

ДІД. А Зараз ми покажемо вам ще одну казку.

ПРИНКА. А називається вона «Гарненька шубка»

Звучить фонограма виходу лисиці

ЛИСИЧКА. Мабуть важко знайти ще де-небудь таку красу. Нажаль сусіди - вовки, зайці та ведмеді звикли зустрічати мене щодня, та й не помічають, що поруч з ними така красуня.

(вибігає заєць, раптом зупиняється)

ЗАЄЦЬ. Ой! Моє шанування! Не чекав вас тут зустріти (*вступає назад*) Вибачте!

ЛИСИЧКА. Не варто вибачатися, зайчику, а тим більше лякатися, ти мене не цікавиш як здобич. Але почекай ти дуже поспішаєш?

ЗАЄЦЬ. (*обережно*) Та, як вам сказати? Не дуже.

ЛИСИЧКА. Як ти вважаєш, чи є в нашому ліс шуба краща за мою?

ЗАЄЦЬ. Та як вам сказати? Вона звичайно у вас чудова, але я вважаю, надто яскрава.

ЛИСИЧКА. Надто?! Мені здається ти помиляєшся. Як горить моя шуба серед зеленого лісу! Це ж так гарно!

ЗАЄЦЬ. Та як вам сказати? (*чухає за вухом*), як на мене, то навпаки, чим шуба непримітніша, тим краще, відчуваєш себе набагато впевненіше.

Музика на вихід Вовка

ЛИСИЧКА. (*Радісно*) Ось хто нас розсудить!

ВОВК. Привіт! Кого тут з ким треба розсудити?

(Озирається, помічає зайця той тремтить)

ЗАЄЦЬ. Моє шанування!

ЛИСИЧКА. Добридень сірий! Ось тут у нас із зайцем виникла суперечка.

ВОВК. Ну-ну. *(Посміхається)* З якого приводу?

ЛИСИЧКА. З приводу моєї шуби!

ВОВК. Ото й усього, а що з нею?

ЛИСИЧКА. Як ти міркуєш Серж, є ще в нашому ліс у когось шубка краща за мою?

ВОВК. *(дивлячись спочатку на лисицю, потім на себе)* Відверто кажучи, треба було б їй додати сірого кольору.

ЛИСИЧКА. Я бачу ви обидва помиляєтесь, з вами важко спілкуватись.

Музика на вихід Ведмеда

ВЕДМІДЬ. Хто тут так голосно розмовляє? Що трапилось? Не можна відпочити.

ВОВК. Привіт, друже!

ЗАЄЦЬ. Моє шанування!

ЛИСИЧКА. О, Мішель. Дуже рада бачити тебе! Я сама не люблю голосних розмов, але ми не знали, що заважаємо комусь відпочивати. Вибач будь ласка!

ВЕДМІДЬ. Та досить вибачатись! Що тут у вас трапилось? Які проблеми?

ЛИСИЧКА. Проблема в мені Мішель! Ось цей лісовий люд *(вказує на зайця та вовка)* не може гідно оцінити мою шубку, не кажучи вже про мою чарівність.

ВОВК. Та ні щодо чарівності - жодних сумнівів, її у тебе море, як то кажуть, море. Хоч моря я ніколи не бачив. Але твоїй шубці бракує все ж таки сірого кольору.

ЗАЄЦЬ. *(тихенько)* Ото й мені здається - чим шубка сіріша, тим краще.

ЛИСИЧКА. Такі зауваження псують мені настрій та вираз обличчя.

ВЕДМІДЬ. *(розглядає лисицю)* Так! Шубка твоя не погана, але мені здається, вона не дуже тепла, зимової сплячки мабуть не витримає.

ЛИСИЧКА. Та де ж ти бачив, щоб лисиця впадала в сплячку? Ой Мішель не варто було тебе турбувати, краще б ти відпочивав, бо щось не те говориш! Як же важко знайти в нашому лісі справжніх цінителів краси. Проте зачекайте я знаю хто нам допоможе! Потрібно звернутися до діда Панаса.

ВОВК. Добра ідея! Куди бігти?

ВЕДМІДЬ. Та нікуди бігти не треба, ми йому зателефонуємо. Ось тут мені друзі подарували на день народження мобільний телефон.

ЛИСИЧКА. Все ж таки не дарма тебе вважають мудрим. Дай но мені я знаю як треба телефонувати дідові Опанасу *(набирає номер)* Добрий день, діду Опанасе! Звертаємось до вас з проханням розсудити нас. Де ми? На галявині, біля старої тополі. Дякуємо! Чекаємо на вас! *(звертається до звірів)* Він якраз не далеко від нас у своїх справах, обіцяв скоро бути.

(заходить дід Панас)

ДІД ПАНАС. Всім мешканцям нашого лісу бажаю міцного здоров'я та доброго настрою!

ЗІВРІ. Дякуємо! Добра та щастя і тобі діду Панасе!

ЗАЄЦЬ. Моє шанування!

ДІД ПАНАС. Що трапилось, чому такі смутні?

ВЕДМІДЬ. Ось тут лисичка ображається. Ми не можемо гідно оцінити її шубку.

ДІД ПАНАС. *(розглядає всіх)* Бачу я, тут зібралися досить цікаві представники царства звірів. Ти зайче, маєш таку пухнасту шубку, що її треба берегти від шанувальників хутряних шапок. Будь обережним!

ЗАЄЦЬ. Дякую за увагу!

ДІД ПАНАС. *(повертається до вовка)* У тебе вовче, шуба теж добряча, он стільки відтінків сірого кольору! Таке гарне хутро теж приваблює мисливців. Тренуй ноги!

ВОВК. То дід Панас! Знає як у житті буває!

ДІД ПАНАС. *(повертається до ведмедя).* А твій теплий кожух, ведмедю, сподобається будь-кому. Та не всі знають твою могутню силу. Але краще тобі уникати конфліктів.

ВЕДМІДЬ. Буду намагатися діду Панасе.

ДІД ПАНАС. *(до лисиці)* Ну, а про тебе, красуне, дарма й сперечатись. Шуба твоя чудова! Твій розкішний хвіст пасує до пухнастої шуби. Крім того, він добре замітає сліди. Хай допомагає тобі, поки в тебе є ще справи в нашому лісі.

ЛИСИЧКА. Дуже вдячна вам Діду Панасе.

ДІД ПАНАС. Як бачите, у кожного звіра своя шубка, у кожного вона гарна по своєму. Та головне не краса шубки, головне щоб всі, люди й звірі жили у мирі та злагоді. Дружили між собою, були добрими, щирими, розумними, сердечними та здоровими. А по цьому слові - бувайте здорові!

Звучить пісня про дружбу всі звірі танцюють

Кінець

Гра-драматизація української народної казки «Рукавичка»

(Автор - Гаврилова Катерина Василівна)

Програмовий зміст:

Вчити дітей оволодівати пластикою рухів, виразною мімікою, жестами. Поповнювати й активізувати словник іменниками, дієсловами, прикметниками для означення дій персонажів, предметів, декорацій, характеризувати внутрішній стан і настрій персонажа, закріплювати чітку вимову слів та словосполучень. Стимулювати пам'ять, увагу, мислення. Розвивати уявлення про моральні якості людини. Виховувати в дітей інтерес до театральної-ігрової діяльності.

Ведуча:

Привіт усім!

Це казочка прийшла,

Щасливу мить вам знову принесла!

Сьогодні казка у нас «Рукавичка»,

Хоч вона і невеличка,

Та все ж героїв тут багато,

Всі шлють привіт

(герої махають руками до діток і починається свято)

Залишаються дід, баба, собачка.

Дід із бабою жили,

Ще й собачку завели.

Коло лісу близько жили

В хаті дровами топили.

Баба:

Діду, діду, не сиди,

А до лісу трохи йди.

Сухостою назбирай,

Заодно і погуляй.

Ведуча:

Не дуже дідові хотілося із теплої хати йти у зимовий ліс.

Але, що робити? Баба наполягала, бо вже дрова закінчувались, а мороз ще добре тиснув, тож треба було палити і палити. От дід натягнув кожуха, взяв палицю, шапку, теплі рукавиці. В компанію взяв собі собачку та й подався до лісу. На душі так сумно-сумно було, от дід і подумав:

Дід:

Дай-но трохи поспіваю,
 Може, легше стане
 І мороза налякаю,
 Тиснуть перестане. *(співає)*
 Я дідусь – роботящий,
 Зовсім-зовсім не ледачий,
 Зараз дрова пошукаю,
 А не буде – нарубаю
 І додому віднесу,
 В хаті добре натоплю,
 Нехай буде бабі тепло,
 Бо інакше буде лихо,
 І мені, і тобі,
 Нам обом перепаде,
 Коли баба нападе.

Собачка:

Гав – гав – гав.
 Ти, дідусю, добрий,
 Такий гарний, справедливий
 І зовсім не вередливий.

Ведуча:

Дід скинув рукавичку і гладить собачку, а собачка лащить, дід радіє,
 та й не зоглянувся, як рукавичка впала. А дід із собачкою пішли собі далі.
 Рукавичка лежала, лежала, холодно і самотньо їй стало. Та й перетворилась
 на хатку-рукавичку. Коли це біжить Мишка.

Мишка:

Дуже холодно мені,
 Де б погріти лапки?
 Заховалась, хоч на дні,
 Бо немає теплої шапки,
 А хто, хто у рукавичці?
 Ага, ніхто не озивається...
 Можу я зігрітись тут
 Поки її знайдуть.

Ведуча:

Залізла у рукавичку та й сидить.
 Зігрілась добре та й заспівала.

Мишка:

Ой, як тепло, ой, як добре,

Мені жити тут.
Заховалась мов у нірці,
І мене тут не знайдуть.

Ведуча:

Коли це стрибає Жабка.

Трясеться бідна, не досить, що голодна, ще й холодно. Коли глянь –
рукавичка.

Жабка:

Гарна рукавичка тут лежить,
Може, зможу у ній жити?
Зараз ближче підійду
Чи живе хтось там, – дізнаюсь. *(ходить заглядає)*
А хто, хто у рукавичці?

Мишка:

Я – Мишка-шкряботушка.

Жабка:

Я – Жабка-скрекотушка –
Сюди прийшла сама,
А дуже тепла хатка?
Бо холод і зима!

Мишка:

Заходь, заходь, подруженько,
Заходь, заходь, любенька!
Тут місця багатенько,
До того ще й тепленько.

Ведуча:

Зраділа Жабка, що Мишка так гостинно її зустріла, ще й запросила в
рукавичку. Пострибала в рукавичку. їх уже стало двоє. Живуть дружно, не
сваряться, діляться всім, що мають. Коли це чують – сніг поскрипує.

Біжить Зайчик.

Зайчик:

Я – Зайчик, я – Зайчисько,
Я трохи зголоднів,
Живу я дуже близько
– Сюди я не ходив.
Ой, що це таке?
А! Рукавичка! *(підходить до рукавички)*
А хто, хто в цій рукавичці живе?

Мишка:

Я – Мишка-шкряботушка.

Жабка:

Я – Жабка-скреготушка.

Мишка і Жабка (разом):

А ти хто такий?

Зайчик:

Я – Зайчик-побігайчик,

Сюди прийшов не просто так.

Я пісеньки співають мастак.

Пустіть мене погрітись трішки,

Бо замерзли лапки, носик, вушка. *(співає пісеньку)*

Я – Зайчик, хлопчик гарний,

До того дуже вправний,

Я все вмію робити,

Щоб було добре жити.

Мишка і Жабка (разом):

Заходь до нас – будемо дружити.

Ведуча:

От Зайчик з радості стрибнув у рукавичку. Почалося справжнє веселе життя. Весело звірятам. Раді, дуже раді, що зустрілись разом. Проходить час, минає час, а Лисичка вже полює на вас.

Лисичка:

Вже більше години б'ю ногами,

Хочу їсти, хочу спати.

Хоч би душу десь зустріти,

Хоч когось у лісі стріти!

О, рукавичка – ще й жива!

От такі у нас у лісі дива. *(підходить до рукавички)*

А хто, хто в цій рукавичці живе?

Мишка:

Я – Мишка-шкряботушка.

Жабка:

Я – Жабка-скреготушка.

Зайчик:

Я – Зайчик-побігайчик.

Звірята:

А ти хто така? І звідки йдеш? Може, до нас хоч на хвилюку зайдеш?

Лисичка:

Я – Лисичка-сестричка,

По лісі блукала
 Вас давно, давно вже шукала.
 Спасибі, що запросили
 І мною не погордили.
 Добру душу вашу повік не забуду,
 Всім звірятам у лісі помагати буду.

Ведуча:

Зайшла Лисичка до рукавички, вже й тісенько їм стає, зате тепло.
 Дружно живуть, що мають, те й жують. А тут Вовк по лісі бредє.

Вовк:

Я – Вовк-сіромаха,
 Я трохи невдаха,
 Неважно я життя прожив,
 Багато лиха наробив.
 Тепер хочу вину свою залатати,
 Щоб вільно по лісі гуляти.
 Ага, ось тут шум і гам,
 Отут постукаю я сам.
 Може, мене хто пожаліє,
 Може, душу мою зігріє. *(підходить до рукавички)*
 А хто, хто тут живе?

Мишка: Я – Мишка-шкряботушка.

Жабка: Я – Жабка-скреготушка.

Зайчик: Я – Зайчик-побігайчик.

Лисичка: Я – Лисичка-сестричка.

Всі звірі: А ти хто?

Вовк: Я – Вовчик-братик. Прийміть мене!

Звірі: Заходь! Тільки більше шкоди не роби,
 Дружно з нами ти живи!

Ведуча:

Зрадів Вовк, забіг у хатинку із рукавички, а у ній, як у вулику бджіл, і кожен зайнятий своєю роботою. Коли чують: хтось до рукавички добирається.

Ведмідь:

Спав я, спав, та ще й дрімав,
 Поки січень вже настав.
 Пробудився, думав тепло вже
 І лісок мене тут жде.

Кабан:

Я люблю, коли навчають,
 Всім покажу, хай запам'ятають.
 Поважати треба всіх:
 І дорослих, і малих.
 Зараз в рукавичку я зайду
 І урок їм проведу.

Ведуча:

Тільки зайшов у рукавичку Кабан, а рукавичка – трісь, трісь. А звідти звірята повистрибували і стала рукавичка маленькою. А в цей час дідові стало холодно в руки і згадав про рукавичку. Глянь, а її немає, та й повернувся назад шукати. Бачить: лежить рукавичка, а біля неї багато звірят. Згадав дід, що він не тільки мав погуляти, але і дров назбирати. Зажурився, та звірята прийшли йому на допомогу.

Лисичка:

Ти, дідусю, не переживай,
 Краще з нами тут сідай,
 Ми складемо подяку.

Звірі (разом):

Ми всі вдячні дуже –
 За твою рукавичку, любий друже,
 В ній усі ми подружились
 І добро творить навчилися.
 Зараз підемо у ліс,
 Назбираєм дров цілий віз!
 Буде тепло твоєї бабці,
 Як нам у рукавичці – хатці.

Ведуча:

От так щасливо закінчилась наша казочка. Звірята допомогли дідові назбирати дров. Так дружно працювали, що сонечко аж замилювалось їх роботою, вийшло із-за хмар, послало свої ласкаві промінці – усмішки на землю і цим самим зігріло землю і всіх-всіх, хто на ній живе. Вже не потрібно було звірятам грітись у рукавичці, а дідові рубати дрова, щоб зігріти хату.

Творчі ігри

(Автор – Катерина Саельникова)

Гра «Вгадай, що я роблю»

Мета: удосконалити вміння перевтілюватися і відповідну задуману позу; розвивати пам'ять, уяву дітей; виховувати дружелюбність.

Діти стають у коло. Кожна дитина приймає певну позу і виправдовує її:

- стоїть з піднятою рукою (кладу книгу на полицю, дістаю цукерку з вази в шафіці, вішаю куртку, прикрашаю ялинку тощо);
- стоїть на колінах, руки і корпус спрямовані вперед (шукаю під столом ложку, спостерігаю за гусінню, годую кошеня, натираю підлогу тощо);
- сидить навпочіпки (дивлюся на розбиту чашку, малюю крейдою тощо);
- нахилився вперед (зав'язую шнурки, піднімаю хустку, зриваю квітку тощо).

Педагог пропонує дітям повторити гру «Вгадай, що я роблю?» в русі.

Діти ходять вільно по залу під музику. Як тільки музика закінчується, діти зупиняються, приймають певні пози, потім виправдовують їх (збираю квіти, нахилився за грибом і т. д.).

Гра «Рибалка»

Мета: закріпити знання дітей про рибака; розвивати уяву, музичний слух, пам'ять, спілкування, вміння діяти з уявними предметами; виховувати дружелюбність.

Матеріали: вудка, банка, уявні черв'яки, відро, риба.

Хід гри:

1. Розучування тексту і мелодії пісні «Рибалка» Наталії Май. Діти сидять у творчому півколі. Педагог запитує: «Хто такий рибалка? (Людина, яка любить проводити вільний від роботи час на озері, на річці за вудкою.) Послухаємо пісню Наталії Май «Рибалка».

2. Етюд «Рибалка».

Діти зображують, як збираються на рибалку і беруть з собою вудку, банку для черв'яків, відро для спійманої риби. Вони йдуть по уявному лузі, зупиняються, кладуть вудки, відро, копають черв'яків і складають їх у банку і т.д. відповідно до пісні.

Гра «Одне і те ж по-різному»

Мета: закріпити вміння дітей виконувати поставлене завдання; розвивати уяву, фантазію дітей; виховувати дружелюбність.

Діти у творчому півколі. Одна дитина придумує свій варіант поведінки, а діти повинні здогадатися, чим він займається і де знаходиться (людина йде, сидить, біжить, піднімає руку, слухає і т. д.).

Одна і та ж дія в різних умовах виглядає по-різному. Діти діляться на творчі групи, і кожна отримує певне завдання.

I група отримує завдання сидіти. Можливі варіанти:

- сидіти біля телевізора;
- сидіти в цирку;
- сидіти в кабінеті лікаря;
- сидіти біля шахової дошки;
- сидіти з вудкою на березі річки і т. п.

II група отримує завдання йти. Можливі варіанти:

- йти по дорозі;
- йти по гарячому піску;
- йти по палубі корабля;
- йти по колоді або вузькому містку;
- йти по вузькій гірській стежці і т. д.

III група отримує завдання бігти. Можливі варіанти:

- бігти, спізнюючись в театр;
- втекти від злої собаки;
- бігти, потрапивши під дощ;
- бігти, граючись у піжмурки, і т. д.

IV група отримує завдання розмахувати руками. Можливі варіанти:

- відганяти комарів;
- подавати сигнал кораблю, щоб помітили;
- сушити мокрі руки і т. д.

V група отримує завдання ловити звірятко. Можливі варіанти:

- ловити кішку;
- ловити папужку;
- ловити коників і т. д.

Педагог і глядачі відзначають, хто правильно виконав завдання.

Гра «Перетворення предмета»

Мета: закріпити знання про театр; розвивати уяву, фантазію дітей; виховувати працелюбність.

Спочатку педагог пояснює дітям: «У театрі глядач вірить в те, що вірить актор. Сценічне ставлення – це вміння з допомогою віри, уяви і фантазії змінити своє ставлення до предмета, місцем дії або партнерам, змінюючи відповідним чином свою поведінку, виправдовуючи умовне перетворення».

Педагог бере який-небудь предмет і кладе його на стіл або передає по колу, від однієї дитини до іншого. Кожна дитина має діяти з предметом по-своєму, виправдовуючи його нове призначення, щоб була зрозумілою суть перетворення. Варіанти перетворення різних предметів:

- олівець або паличка: ключ, викрутка, вилка, ложка, градусник, зубна щітка, пензлик для малювання, сопілочка, гребінець і т. д.;
- маленький м'ячик: яблуко, черепашка, сніжок, картопля, камінь, їжачок, колобок, курча і т. д.;
- записна книжка: дзеркальце, ліхтарик, мило, шоколадка, взуттєва щітка, гра і т. д.

Можна перетворювати стілець на пеньок; в цьому випадку діти повинні виправдовувати умовну назву предмета. Наприклад, великий стілець може бути перетворений на королівський трон, пам'ятник і ін.